



Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

**TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN KADININ
CİNSEL DOYUMUNA ETKİSİ ÜZERİNE YAPILMIŞ
ÇALIŞMALARIN SİSTEMATİK DERLEMESİ**

Beste ACAVİT

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN KADININ CİNSEL DOYUMUNA
ETKİSİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN SİSTEMATİK DERLEMESİ

Beste ACAVİT

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Beste ACAVİT tarafından hazırlanan “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadının Cinsel Doyumuna Etkisi Üzerine Yapılmış Çalışmaların Sistematik Derlemesi” başlıklı bu çalışma, 2 Haziran 2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Figen ÇOK

Prof. Dr. Nüket Örnek BÜKEN

Prof. Dr. Nüket Paksoy ERBAYDAR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı(kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

...../...../.....

Beste ACAVİT

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Nüket ÖRNEK BÜKEN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Beste ACAVİT

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının gerçekleőmesindeki katkıları ve desteğinden dolayı tez danıőmanım Nüket Örnek Bükene'e,

Cinsel haklar alanında senelerdir birlikte çalıőtıęım, dayanıőmanın önemini birlikte kavradığım çalışma arkadaşlarım Pelin Anılan, Ali Aliyev, Beyza Koç, Emre Güzel ve diğer ekip arkadaşlarıma,

Hayatımın her alanında yanımda olan ve koőulsuz bir şekilde desteklerini sunan anneme, babama ve ablama,

Hayatımda önemli anlarımda yanımda olan, gücsüz hissettiğimde birlikte ayağa kalktığım arkadaşlarıma,

Ve toplumsal cinsiyet alanında sahada, akademide ve hayatın her alanında söz üreten, var olan ve emek veren herkese,

Teőekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

ACAVİT, Beste. *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadının Cinsel Doyumuna Etkisi Üzerine Yapılmış Çalışmaların Sistemik Derlemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkinin ortaya konması ve kadın cinselliğinin daha fazla konuşulması, kadınların cinsel doyumunun yükselmesi açısından oldukça önemlidir. Türkiye’de kadınların cinsel doyumunu ile toplumsal cinsiyet rolleri üzerine yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmanın konusu, Türkiye’de kadın cinselliği ve kadının cinsel doyumuna ilişkin yapılmış çalışmaların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden sistemik olarak değerlendirilmesidir. Sistemik derleme metodolojisinin kullanıldığı bu araştırmaya, 2000-2021 yılları arasında, YÖK Tez Merkezi ve Google Akademik veri tabanları aracılığıyla tam metin haline ulaşılabilen çalışmalar dahil edilmiştir. Çalışmanın amacı, Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisi konusunda yapılmış çalışmaların incelenerek sistemik derlemesini yapmak, araştırmalarda mevcut olan eksiklikleri belirlemek, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın cinselliği ve kadının cinsel doyumunu üzerindeki sonuçlarına dikkat çekmek ve gelecekte yapılacak çalışmalar için araştırma önerileri sunmaktır. Literatür taraması; “toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, kadın, cinsel haz, orgazm, cinsel zevk, cinsel doyum, cinsel mit” anahtar kelimelerinin çeşitli kombinasyonları ile gerçekleştirilmiştir. Veri tabanı taraması sonucunda elde edilen çalışmalar (n=109) öncelikle başlıklarına ve özetlerine göre incelenmiştir. Başlık ve özet incelemesinden sonra kalan çalışma sayısı 18 olup, ardından tam metin incelemesi yapılmıştır. Tam metin incelemesinin ve tekrar eden çalışmaların çıkarılmasının ardından sistemik derlemeye 3 çalışma dahil edilmiştir. Araştırmada kullanılan veri çekme aracı (kod cetveli) araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu sistemik derleme araştırmasıyla; kadının cinsel doyumunu ile toplumsal cinsiyet rollerinin ilişkisine dair kanıtların bulunduğu; ancak mevcut bulguların derinlemesine ele alınması için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, kadınların deneyimlerinin tüm çeşitliliği ile ortaya konulacağı ve feminist bakış açısı ile daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir. Ek olarak bu çalışmada; kadınları cinsellik alanında eşit haklarından mahrum bırakan her uygulamanın ortadan kaldırılmasının, kadını ve kadın olma deneyimlerini ortaya koyan bilimsel akademik araştırmaların artmasının önemini altı çizilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Kadın, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsel doyum, sistemik derleme, cinsel haz, toplumsal cinsiyet, kadın cinselliği

ABSTRACT

ACAVIT, Beste. Systematic Review of Studies on the Effect of Gender Roles on Women's Sexual Satisfaction in Turkey, Master Thesis, Ankara, 2022.

It is very important to reveal the relationship between gender roles and women's sexual satisfaction and to talk more about women's sexuality in terms of increasing women's sexual satisfaction. Studies on women's sexual satisfaction and gender roles in Turkey are quite limited. The subject of this study is the systematic review of studies on women's sexuality and women's sexual satisfaction in Turkey from the perspective of gender equality. In this study, in which the systematic review methodology was used, the studies that were available in full text through YÖK Thesis Center and Google Academic databases between 2000-2021 were included. The aim of the study is to systematically review the studies on the effect of gender roles on women's sexual satisfaction in Turkey, to identify the deficiencies in research, to draw attention to the consequences of gender roles on female sexuality and female sexual satisfaction, and to present research recommendations for future studies. Literature review; It was carried out with various combinations of the keywords "gender, gender roles, woman, sexual pleasure, orgasm, sexual satisfaction, sexual myth". The studies (n=109) obtained as a result of the database scanning were primarily examined according to their titles and abstracts. After the title and abstract review, the remaining number of studies was 18, followed by a full-text review. After the full-text review and the exclusion of duplicate studies, 3 studies were included in the systematic review. The data extraction tool (code ruler) used in the research was created by the researchers. With this systematic review research; there is evidence about the relationship between women's sexual satisfaction and gender roles; however, it was concluded that more research is needed to address the current findings in depth. In this context, it is suggested that women's experiences will be revealed in all their diversity and more studies should be conducted with a feminist perspective. Additionally, in this study; It was underlined the importance of eliminating every practice that deprives women of their equal rights in the field of sexuality, and the increase in scientific academic research that reveals women and their experiences of being a woman.

Keywords

Woman, gender roles, sexual satisfaction, systematic review, sexual pleasure, gender, female sexuality

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE SINIRLILIKLARI	3
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
2. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE CİNSEL FARKIN İNŞASI ..	5
2.2. TÜRKİYE'DE KADININ CİNSEL HAKLARI	8
2.3. CİNSEL DOYUM KAVRAMI	13
2.3.1.Cinsellik Kavramına Kısa Bir Bakış.....	13
2.3.2.Cinsel Doyum İle İlişkili Kuramsal Açıklamalar.....	15
2.3.3.Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadının Cinsel Doymu.....	18

3. BÖLÜM: ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	24
3.1. SİSTEMATİK DERLEME	24
3.2. DAHİL EDİLME VE HARIÇ TUTULMA KRİTERLERİ	25
3.2.1. Araştırmaların Dahil Edilme Kriterleri.....	26
3.2.2. Araştırmaların Hariç Tutulma Kriterleri.....	26
3.3. TARAMA STRATEJİSİ	26
3.4. TARAMA YILI	27
3.5. TARAMA YAPILAN VERİ TABANLARI	27
3.6. ÇALIŞMALARIN TANIMLANMASI VE AYRILMASI	28
3.7. VERİLERİN ÇEKİLMESİ	30
3.8. VERİLERİN ANALİZİ	31
3.9. RAPORLAMA	31
3.10. ETİK BOYUTU	32
4. BÖLÜM: VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR	33
4.1. ARAŞTIRMALARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	33
4.2. KATILIMCILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	35
4.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN KADINLARIN CİNSEL DOYUMUNA ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR	38
5. BÖLÜM: TARTIŞMA	43
SONUÇ	51
KAYNAKÇA	56
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	69
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	70
EK 3. SİSTEMATİK DERLEMeye DAHİL EDİLEN ÇALIŞMALAR	71

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Taramada Kullanılan Anahtar Kelimeler

Tablo 2. Tarama Kalıpları

Tablo 3. Araştırmaların Genel Özellikleri

Tablo 4. Katılımcıların Genel Özellikleri

Tablo 5. Araştırmaların Detaylarını Gösteren Kod Cetveli

Tablo 6. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Başlıca Sonuçlarını Gösteren Kod Cetveli

Tablo 7. Cinsel Doyuma İlişkin Başlıca Sonuçlarını Gösteren Kod Cetveli

Tablo 8. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Başlıca Sonuçlarını Gösteren Kod Cetveli

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. PRISMA Akış Diyagramı

Şekil 2. Sistemik Derleme Araştırmasının Uygulama Aşamaları

GİRİŞ

Kadınların insan haklarına erişiminin önünde pek çok engel bulunmaktadır. Kadının cinsel hakları da bu kapsamda, gündemleştirilmesi ve akademide daha fazla çalışılması gereken önemli alanlardan bir tanesidir. Cinsel haklar herkesin erişmesi gereken temel insan haklarıdır. Cinsel haklar, kişilerin özgürlük alanlarını da içine alan bir kavramdır. İstenmeyen gebeliklerin önlenmesi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan (CYBE) korunma gibi alanlardaki sağlık hizmetlerine yüksek kalitede erişim kadar, kişilerin kendilerini iyi ve güvende hissettiği, eşit ilişkiler kurabildiği ve tatmin yaşadıkları cinsel yaşama sahip olmaları da cinsel hakların kapsamına girmektedir.

Cinselliğin etkilendiği pek çok faktör olduğunu göz önünde bulundurursak kişilerin cinsellikten aldıkları zevkin de farklılaştığını söyleyebiliriz. Cinselliğin önemli boyutlarından bir tanesi de cinsel doyumdur. Toplumsal cinsiyet rolleri kadınların cinselliğe ilişkin yeterli bilgiye erişememesi, kendi cinselliklerini yanlış bilgilerle sürdürmeleri ve cinsel pratiklerinde daha edilgen algılanmalarına sebep olabilmektedir. Bu sebeple toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkinin ortaya konması kritik öneme sahiptir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu ve amacı, ikinci bölümde ise kuramsal ve kavramsal çerçeve ele alınmıştır. Kuramsal ve kavramsal çerçeve ise kendi içerisinde i) Cinsellik kavramına kısa bir bakış, ii) Toplumsal cinsiyet kavramı ve kadının cinsel hakları, iii) Kadının cinsel doyumunu şeklinde üç ana başlıktan oluşmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümü ise yöntem bölümüdür. Bu bölümde ise sistematik derleme yöntemi ve sistematik derleme araştırma projesinin adımlarına dair açıklamalar yer almaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümü ise araştırma bulgularının analizlerini kapsamaktadır. Son olarak da çalışmanın tartışma ve sonuç bölümlerinde analiz bulguları ve kuramsal çerçeve beraberce irdelenmiştir ve ekler kısmında araştırmanın orijinallik raporu ve etik onayına dair belgeler eklenmiştir.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE SINIRLILIKLARI

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Kadın sağlığı ile ilgili ilk araştırmaların, erkek araştırmacıların bilimsel otorite olduğu zamanlarda yapıldığı görülmektedir. Bunun bir sonucu da kadın cinselliği araştırmalarında feminist bakış açısının eksik kalmış olmasıdır. Kadın cinselliğinin baskılanması, kadın cinselliğinin üreme işlevi üzerinden meşrulaştırılması ile de ilişkilidir. Oysaki bugün kişilerin cinsel ilişkiyi zevk için ya da dölleme amacıyla yapma hakkı olduğu bilinmektedir (World Health Organization, 2002). Kadının insan hakları hareketinin dünya çapında ses uyandırması kadın cinselliğinin feminist bakış açısıyla ele alınmasına olanak tanımaktadır.

Bu çalışmanın konusu, Türkiye’de kadın cinselliği ve kadının cinsel doyumuna ilişkin yapılmış çalışmaların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden sistematik olarak değerlendirilmesidir.

Bu çalışmanın amacı 2000-2021 yılları arasında Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisi konusunda yapılmış çalışmaların incelenerek sistematik derlemesini yapmak, araştırmalarda mevcut olan eksiklikleri belirlemek, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın cinselliği ve kadının cinsel doyumunu üzerindeki sonuçlarına dikkat çekmek ve gelecekte yapılacak çalışmalar için araştırma önerileri sunmaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumuna etkisinin değerlendirildiği çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmanın taranmasının ve bulgularının değerlendirilmesinin Türkiye’de kadın cinselliği çalışmaları açısından oldukça değerli olacağı düşünülmektedir. Bu konuya dair kanıtların

ortaya konulmasının gelecek çalışmalara katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Kadın cinselliği alanında toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden daha fazla çalışma beklenmekte, bu çalışmanın da gelecekteki çalışmalara ışık tutması hedeflenmektedir.

1.3. ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Yayın dili Türkçe olan çalışmalarla sınırlıdır.
2. 2000-2021 yılları arası YK Tez Merkezi ve Google Akademik veri tabanları aracılığıyla tam metin haline ulaşılabilen çalışmalarla sınırlıdır.
3. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların bulguları ile sınırlıdır.

Araştırmanın, belirtilen sınırlılıklarına rağmen, toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınların cinsel doyumunu arasındaki ilişkinin görünür kılınması hususunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE CİNSEL FARKIN İNŞASI

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyet kavramından farklı olarak kişilerin sahip olduğu biyolojik/anatomik özelliklerini ifade etmez. Toplumsal cinsiyet, toplumdan topluma farklılık gösteren, kişilerden beklenen kadınlık ve erkekliğe ilişkin belirli davranış, görünüş ve roller bütünüdür ve toplumsal, kültürel ve tarihsel faktörler ile yapılandırılmıştır (Akın, 2007). Toplumsal cinsiyet, çocukluktan itibaren kişilerin maruz kaldığı tarihsel, toplumsal ve kültürel koşullar sebebiyle kadınların ve erkeklerin farklı öğrenmeler deneyimlediğini ve bunların sonucu olarak da farklı rol ve sorumlulukların inşa edildiğini ifade etmektedir (Brook, 2021). Öğrenmeler insanların davranışlarında önemli bir etkiye sahiptir. Öğrenme yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Sosyal bilişsel cinsiyet kuramına göre; cinsiyet rolleri çocukluktan itibaren maruz kalınan davranış kalıplarının öğrenilmesi ile sürdürülmektedir (Santrock, 2014). Toplumsal cinsiyet de toplumsal normların etkisiyle cinsiyete ilişkin davranış kalıplarının öğrenilmesi ve cinsiyet ile davranış arasında doğrudan bir ilişkinin inşa edilmesidir. Bu inşa sürecinde toplumsal cinsiyetin içselleştirilmesi ve sürdürülmesinde dil, din, kültür, aile gibi pek çok faktör etkili olmaktadır (Öztürk ve ark., 2018). Ebeveynler ve toplumdaki diğer bireyler tarafından kadınlardan ve erkeklerden beklenen davranışların pekiştirilmesi, uygun görülmeyen davranışların da cezalandırılması toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesini, pekiştirilmesini ve sürdürülmesini desteklemektedir (Vatandaş, 2007). Oakley'e göre; toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde toplumsal cinsiyet kavramı önemli bir role sahip olmakta ve kadınlara ve erkeklere uygun roller toplumsal olarak inşa edilmektedir (Oakley, 2015).

Toplumsal cinsiyet rolleri ise; toplumsal cinsiyetin öğrenilmesinden ileri gelen, doğumdan itibaren atanmış cinsiyete göre toplum tarafından belirlenen ve uyulması beklenen davranışlar bütünüdür ifade etmektedir (Vatandaş, 2007). Kadınsı ve erkeksi olarak nitelendirilen özellikler çerçevesinde sosyalleşmesi,

toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsiyetler arası farkı inşa etmektedir. Erkeklerle özgü olduğu düşünölen cinsiyet kalıpları hemen hemen her toplumda daha değerli görölmekte ve bu da gücün cinsiyetler arasında dengesiz bir şekilde dağılmasını beraberinde getirmektedir. Geleneksel cinsiyet rolleri, erkeklere evi geçindiren kişi olma gibi daha aktif roller atfederken, kadınlara ev hanımı olma gibi daha edilgen roller atfeder. Eşitlikçi cinsiyet rollerinde ise paylaşılan rol ve sorumluluklar vurgulanmaktadır (Amato-Booth 1995; Çelebi, 1990).

Toplumsal cinsiyet rolleri içselleştirildiği ve normalleştirildiği için sorgulanmaları zorlaşabilir. Kişilerden beklenen davranış kalıplarına uyulmadığında karşılaşılan zorluklar da bu sorgulamaları zorlaştırabilmektedir. Örneğin; bir toplumda bir kadının cinselliğini açık bir şekilde ifade etmemesi bekleniyorsa, bir kadının cinselliğini keşfetmesi ve partneriyle açık bir iletişim kurması oldukça zor olabilmektedir. Kate Millett, cinselliğin insanlarda cinsel davranışın büyük bölümünün öğrenilmiş tepki dizilerinin bir sonucu olarak ele alındığını vurgulamıştır. Millett'a göre, cinsel farkın her zaman erkeklerin erkeksi hakim rollerini, kadınların ise ikincil kadınsı rollerinin belirgin hale getirilmesi ile inşa edilmektedir (Millett, 2018). Toplumsal olarak inşa edilmiş olan cinsel roller kadınların kendi cinselliklerini keşfetmelerini oldukça zor hale getirmektedir. Cinsellik konusunda normlar hâkim/aktif erkek ve pasif kadın rollerini temel almaktadır (Tong, 2006). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadını edilgen, erkeği etken kılarak, içselleştirilen bir ayrımcılığı beslemektedir (Vatandaş, 2007) ve toplumun beklentileri ile şekillenen kadınlık ve erkeklik cinsellikte de toplumsal cinsiyet rollerinin, bu beklentilerin içerisinde sınırlandırılması ile ilişkilendirilmektedir. Özellikle kadınlar açısından cinsellik söz konusu olduğunda kadınların karşı karşıya kaldıkları baskı ve ayıplanma, kadınların cinselliklerini sağlıklı bir şekilde yaşamalarının önünde engel teşkil etmektedir. Toplumsal ve sosyal boyutundan uzaklaşılan ve biyolojik faktörlere indirgenen cinsiyet kavramı, kadın cinselliğine ilişkin bakış açısının da biyolojik indirgemeci olmasına sebebiyet verebilmektedir.

Cinsiyetler arasında sosyal davranışlar anlamındaki pek çok farkın kültürel olarak taşınan bazı kodlar ve öğrenmelerden ileri geldiği artık pek çok disiplinde

kabul görmüştür. Hemen hemen birçok toplumda ve kültürde kadınların ve erkeklerin farklı davranış kalıplarına sahip olmaları beklenir. Çocukluktan itibaren psikolojik, sosyal ve fiziksel faktörlerin etkisiyle şekillenen cinsel kimlikler, kız ve oğlan çocukları arasında farklılık gösteren örüntülerle ilişkilenebilir (Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, 2019). Farklı şekilde giyinmek, farklı oyuncaklarla oynamak, farklı oyun grupları içine dahil edilmek, arkadaş gruplarının atanmış cinsiyete göre şekillenmesi ve daha pek çok yönlendirmenin ve öğrenmelerin etkisi ile kız ve oğlan çocuklarının olaylara geliştirdikleri tepkilerden duygularını dışavurum şekilleri bile etkilenebilmektedir.

Mills'in tartıştığı üzere davranışlar söz konusu olduğunda, oldukça karmaşık bir yapıdan söz etmekteyiz. Kadın ve erkek arasındaki farklılıkları da dahil ederek davranışları ve zihinsel süreçleri konuştuğumuzda, hiçbir zaman salt doğal ya da salt sonradan edinilen durumlardan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Cinsiyet farklılıklarını referans veren çoğu argümanın, genellenen ancak aslen kültürel olarak şekillenmiş olan, psikolojik adaptasyonların sonucu olduğunu görmekteyiz (Mills, 2019).

Yapılan birçok çalışmada, cinsiyetler arasında sosyal olarak inşa edilen farklılıklara ve durumlara bakılmadan, kadınlar ve erkekler arasında keskin ayrım yapılmıştır ve bu durum toplumsal önyargıları beslemiştir. Ancak günümüzde yapılan araştırmalar bunları yanlışlar niteliktedir. Örneğin; duyguların dışavurumu ile ilgili araştırmalarda, duyguların sosyal bağlamlardan bağımsız düşünülmemeyeceği, dolayısıyla cinsiyet rollerinin de etkisinden bağımsız olamayacağını görürüz. Kültürel arka planlar, yaş ve daha pek çok sosyal faktörün duygu ve cinsiyet ilişkisinde role sahip olduğunu ve duyguların işlevlerinin belirlenmesinde cinsiyet faktörüne dair yapılacak genellemeleri tutarsızlaştırdığını söyleyebiliriz (Barrett ve ark., 2016). Kadınların daha duygusal olduğuna dair kalıpyargıların da kültürden kültüre farklılıklar gösterdiğini, özellikle duyguların dışavurumu anlamında çeşitlilikler gösterdiğini bilmekteyiz. Bu çalışmalar kültürel faktörlerin yüksek etkisini ortaya koymaktadır (Barrett ve ark., 2016). Duygulanım ve dışavurumda cinsiyetler arası karşılaştırmalı bir çalışmada, duyguyu deneyimleme anlamında erkekler ve

kadınlar arasında anlamlı farklılık görülmesi de duyguların dışavurumunda kadınların erkeklere kıyasla anlamlı olarak daha fazla duyguyu ifade ettiği görülmektedir (Kring ve Gordon, 1998). Bu da az önce bahsi geçen faktörlerin sosyal davranışlar üzerindeki etkisine vurguyu artırıyor gözükmektedir. Deneyimleme ve dışavurum arasındaki bu fark, cinsiyetlere dair öğrenilmiş sosyal faktörlerin etkisinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Keza geleneksel erkek rollerine dair tutumlarda duyguların ifade edilmesi ve duygulanım dile getirilmesinde ortaklaşan kaygılar olduğu görülmektedir (Can ve Girgin Büyükbayraktar, 2018).

Connell'ın (2019) tartıştığı üzere, inşa edilen rollerin oluşturduğu normlar toplumsal olgular olmalarından ötürü değişebilirler de. Bu değişim, aile, okul gibi araçlar ile değiştirilmiş beklentilerin aktarılmasıyla mümkün olabilir. Cinsiyet rollerinin toplum yapısının uyum içinde devam etmesini sağlayan normlar olarak kabul edilmesi 1970'li yıllarla birlikte terk edilerek, feminist hareketlerin etkisiyle; cinsiyet rollerinin, kadınları baskılayan ve toplumsal yaşamda geride tutan niteliği kabul edilmiştir. Bu kabul ise; toplumsal cinsiyet rollerinin değiştirilebilir olduğu ve yeni rol modelleri gibi örneklerle çocukluktan itibaren bu değişimin sağlanması gerektiği anlayışının önemli bir başlatıcısı olmuştur (Connell, 2019). Tarihsel süreçteki bu önemli ilerleme, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın cinselliğindeki yansımalarının araştırılmasının önemi de ortaya koymaktadır.

2.2. TÜRKİYE'DE KADININ CİNSEL HAKLARI

Cinsel haklar, cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarını da içine alan oldukça geniş bir kavramdır. Cinsel hakların; fiziksel, psikolojik, siyasi ve ekonomik pek çok boyutu vardır. Kişilerin cinsel haklara ve cinsel sağlık hizmetlerine ayrımcılıktan uzak ve eşit bir şekilde erişimi temel insan haklarıdır. Kadınlar, cinsel haklara erişimde çeşitli engellerle karşılaşabilmektedir. Bu bakımdan, kadınların cinsel haklarının özel olarak ele alınması önemlidir. Kadınların cinsel haklarının gündemleştirilmesi gerekmektedir.

Özellikle ülkelerin nüfusun kontrolü üzerinden yürüttüğü politikalar kadınları doğrudan etkileyebilmekte ve özgürlük alanlarını kısıtlayabilmektedir. Özgürlük alanlarının kısıtlanması, politikaların kişileri ve öznelliklerini temele almaması, genel topluma yönelik teknik yaklaşımlarla ilerletilmesi ile ilişkilidir (Karaca Bozkurt, 2011). Cinsel hakların kapsadığı özgürlük alanları; istenmeyen gebeliklerin önlenmesi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan (CYBE) korunma gibi alanlardaki sağlık hizmetlerine yüksek kalitede erişebilme, kişilerin kendilerini iyi ve güvende hissettiği, eşit ilişkiler kurabildiği ve tatmin yaşadıkları cinsel yaşama sahip olmaları gibi unsurları içine alır.

1994'te Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı ile üreme sağlığı tanımının geniş kapsamlı olarak ilk kez yapılması önemli dönüş noktalarından biri olmuştur. Bu konferansta üreme sağlığı aşağıdaki gibi tanımlanmıştır ve bu tanım da bizlere cinsel hakların kapsadığı boyutları göstermektedir:

“Üreme sağlığı, üreme sistemi, onun fonksiyonları ve işleyişine ilişkin bütün alanlarda sadece hastalık ve sakatlığın olmaması değil, zihinsel ve sosyal açıdan bütünüyle iyi olma durumudur. Üreme sağlığı, insanların doyurucu ve güvenli bir cinsel yaşamları, üreme yetenekleri ve bu yeteneği kullanıp kullanmayacakları ve ne zaman ne sıklıkta kullanacakları konusunda karar verme özgürlükleri olması demektir.” (Özcebe ve ark., 2007).

On dördüncü Dünya Seksoloji Kongresi'nde (Hong Kong, 1999) yayınlanan Cinsel Haklar Bildirgesine göre; cinsellik birey ile sosyal yapılar arasındaki etkileşimle oluşur. Sağlığın diğer alanları gibi cinsel sağlık ve cinsel haklar da temel insan haklarıdır. Kişiler toplumsal cinsiyet, yaş, ırk, sosyal sınıf, din gözetmeksizin cinsel eşitlik hakkına sahiptir (World Association for Sexual Health, 2014). Uluslararası Aile Planlaması Federasyonu tarafından yayımlanan bir bildirmede cinsel haklar yer almakta ve bu haklar bir bütünlük ifade etmektedir. Hiçbir hak diğerinden üstün değildir ve bildirmede, herkesin haklara eşit erişiminin altı çizilmiştir. 12 madde olarak sıralanan haklar aşağıdaki gibidir:

“Yaşama hakkı, özgürlük hakkı, eşitlik hakkı, mahremiyet hakkı, düşünce özgürlüğü hakkı, bilgilendirme ve eğitim hakkı, evlenme ve aile kurma hakkı, çocuk sahibi olup

olmamaya karar verme hakkı, sağlık bakımı alma ve sağlığın korunması hakkı, bilimsel gelişmelerden yararlanma hakkı, toplanma özgürlüğü ve siyasete katılım hakkı ve işkence ve kötü muameleden özgür olma hakkıdır” (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2012).

Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (1994)'nin önemli vurgularından bir tanesi de kadınların güçlendirilmesi ve eşit haklara erişimidir ve siyasal, ekonomik ve sağlık alanlarında kadınların güçlendirilmesi ayrı bir amaç olarak konferans eylem programında yer almıştır (United Nations Population Fund, 2004). Bu konferansın sonuçları Dünyada ciddi etkiler yaratmıştır ve 4. Dünya Kadın Konferansında da tekrar edilmiştir (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2012). Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansının bir önemi de Türkiye'nin de konferansın imzacısı olmasıdır. Konferansta verilen taahhütler ülkeleri eylem almaya teşvik etme niteliği taşır.

Türkiye'de nüfus politikalarına bakıldığında, 1920'lerden 1960'lara kadar pronatalist, 1965 sonrası ise antinatalist politikaların izlendiği görülmektedir. Pronatalist politikalar gebeliği önleyici yöntemlerin ithalatının yasaklanması, isteğe bağlı düşüğün (kürtaj) yasadışı olması gibi uygulamalarda kendini göstermiştir. 1920'lerdeki pronatalist politikalar nüfusu arttırmak üzere yürütülmüş ve bu politikaların kadınların yaşamında ciddi etkileri olmuştur (Akın, 2012). 1920lerin başından 1965'e kadar süren bu dönemde, kadınların cinsel sağlığı üzerinde olumsuz etkisi yüksek olan doğurganlık hızının ve yasadışı kürtajların arttığı ve anne ölümlerinin başlıca nedeninin güvensiz gerçekleşen düşükler olduğu dikkat çekmektedir (Akın, 2012). Türkiye'de pronatalist politikalar uzun çalışmaların sonucunda değiştirilebilmiştir. Bu bağlamda Sivil Toplum Kuruluşlarının, medyanın ve bilim insanlarının çabaları ve iş birlikleri etkili olmuştur. Antinatalist politikalara geçiş ve yasaların düzenlenmesinde en etkili olan unsurlardan bir tanesi isteyerek düşük oranlarındaki artış olmuş, yasadışı ve güvensiz olarak belirlenen düşüklerin sayısı yarım milyona yaklaşmıştır. Bu bağlamda, güvensiz düşüklere bağlı enfeksiyon ve hastalıkların da binlerce kadının hayatını kaybetmesine sebep olduğu belirtilmiştir (Akın, 2012). 1960'lı yılların başında yasa düzenlemelerinin taslakları oluşturulmuş,

Türkiye Aile Planlaması Derneği ve Ankara Jinekoloji Derneği süreçte aktif olarak savunuculuk yapmıştır. 1965 yılında ise 557 Sayılı Nüfus Planlaması Yasası kabul edilmiştir (Akın, 2012). 1965 yılı itibariyle Türkiye'deki politikalar bireyi gözeten niteliğe sahiptir ve alanda çalışan öncü isimlerin katkısıyla Türkiye'de de kadının cinsel hakları alanında ilerlemeler görülmüştür. İstenmeyen gebeliklerin 10. Haftanın sonuna kadar sonlandırabilmesi, aile sağlığı merkezlerinde aile planlamasına ilişkin hizmetlerin erişiminin sağlanması bu gelişmeler arasında sayılabilir.

1965-2014 yılları arasındaki nüfus politikaları için antinatalist bir yapılanma görülse de 2014 yılı itibariyle söylemlerin ve politikaların pronatalist özelliği dikkat çekmektedir (Özdemir, 2017). 1983 yılında kabul edilen ve antinatalist bir yapılanma ile şekillenmiş olan 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun halen yürürlüktedir. Ancak kanundaki eylem planlarının uygulanmasında sorunlar olduğunun altını çizmek gerekmektedir (Özdemir, 2017). İlerlemelerde dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta yasal olarak erişilebilir kılınan hakların uygulanıp uygulanmadığına bakılmasıdır. Bu durum son on yıldaki değişimi ele alan bir çalışmada uygulamada problemlerin olduğunun ortaya konması ile önemini göstermektedir. İlgili araştırmada; Sağlıkta Dönüşüm programı ile atılan önemli adımlara rağmen takipte ve teşvikte yetersizlikler olduğu ortaya konmuştur ve sağlık sistemi ve sağlık politikalarında üreme sağlığı hizmetlerinin geri planda kaldığı ifade edilmektedir (Topgül ve ark., 2017). İsteğe bağlı düşük hizmetine erişim durumuna bakıldığında da benzer bir durumu gözlemlemek mümkündür. Kadir Has Üniversitesi Kadın Çalışmaları Merkezi'nin 2016 yılında yapılan araştırmasına göre, Türkiye'de 431 devlet hastanesinden yalnızca %7,8'i isteğe bağlı gebelik sonlandırma hizmeti sunmaktadır. Türkiye'deki 81 ilden 53'ünde ise isteğe bağlı gebelik sonlandırma hizmeti veren devlet hastanesi bulunmamaktadır (O'Neil, 2017). Benzer bir durum başka bir araştırmada da ikinci basamak sağlık kurumlarında isteğe bağlı düşük hizmetinin sağlanma oranının çok düşük olduğu şeklinde ifade edilmiştir (Topgül ve ark., 2017). Bu örnekler, cinsel hakların yasal olarak sağlanmasının yeterli olmadığını ve uygulanma durumunun da takip ve teşvik edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Kadının cinsel hakları bağlamındaki eşitsizlikler, kadınların hak ihlalleri ile karşı karşıya kalmasına sebep olmaktadır. Bu eşitsizlikler, kadınların yaşam kalitesinin ve kadınların iyilik halinin etkilenmesi ile sonuçlanabilmektedir. Toplumlara ve kültürlere göre farklılık gösterse de gelişmekte olan toplumlardaki; eğitim, ekonomi veya siyasal katılımındaki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri kadınlar ve kız çocukları özelinde daha olumsuz sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu olumsuz sonuçlara yaş, kültür, etnik grup, engellilik vb. kesişimsellik alanları girdikçe daha da katmanlaşabilmektedir. Örneğin; senede 15 milyon genç kız gebe kalmaktadır. Bu genç kızların yaş aralığı 15-19 yaşdır. On sekiz yaş altındaki gebeliklerin riskli gebelikler olduğu da düşünülürse; bu genç kızların yaşamlarını kaybetme riskiyle karşı karşıya olduklarını söyleyebiliriz. Anne ölüm hızı erken yaşlarda, daha geç yaştaki gebeliklere kıyasla 2-3 kat daha fazladır (Özcebe ve ark., 2007). Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu 2004-2020 yılları arasındaki verilere göre, 1000 doğumdan 40'ı, 15-19 yaşındaki kadınlardır (United Nations Population Fund, b.t.). 2022 yılında Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun raporuna göre ise dünyada gerçekleşen gebeliklerin yaklaşık yarısı istenmeyen gebeliktir. Bu istenmeyen gebeliklerin yaklaşık %60'ı kürtajla sonuçlanmakta, gerçekleşen kürtajların büyük çoğunluğu ise güvenli olmayan koşullarda gerçekleşmektedir (United Nations Population Fund, 2022). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na bakıldığında, Türkiye'de de kadının ideal olarak belirttiği çocuk sayısı, gerçekte sahip olunan çocuk sayısından düşüktür. Bu veri, kadınların gebeliği önleyici yöntemlere erişimi ve yöntemlerle ilgili bilgiye erişimi ile yüksek oranda ilişkilidir. 15-49 yaş arasındaki evli kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanımı 2013-2018 arasında %74'ten %70'e düşmüştür (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2019). Gebeliği önleyici yöntem kullanım oranı yüksek görünse de en yaygın kullanılan yöntem olarak geri çekme uygulaması belirtilmiştir, ancak geri çekme yüksek etkililiğe sahip bir gebeliği önleyici yöntem değildir.

Veriler kadınların karşı karşıya kaldığı olumsuzlukları göz önüne sermektedir. Cinsel haklar alanındaki hak ihlalleri kadınların hayat kalitelerini etkilemekte, cinsel hakların fiziksel ve sosyal boyutları birbirini etkileyerek hak ihlallerinin boyutunu arttırabilmektedir.

Kadın cinselliği de cinsel hakların içerisinde az konuşulan ve kadınların yaşam doyumunu etkileyen konulardan biridir. Cinselliğin tabu olduğu bir konumda, doğru bilgilere erişim kritik öneme sahiptir. Kişiler yanlış bilgilere ya da mitlere maruz kaldığında hem sağlık açısından hem de sosyal açılarından zarar görebilmektedir. Yanlış bilgiler; kişileri zararlı sağlık uygulamalarına itebilmektedir. Korku ve endişe yaratan yanlış ya da eksik bilgiler ise sağlık hizmeti alınmasından kaçınılmasına sebep olabilmektedir. Yine yanlış ya da eksik bilgiler cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve istenmeyen gebelikler açısından etkili korunma yöntemleri yerine geleneksel uygulamalar tercih edilmesine de sebep olabilmektedir. Cinselliğin konuşulamaması ve yeterli bilgiye erişimin olmaması; cinsellik deneyimi açısından da sıkıntılar yaratmaktadır. Kişiler kendilerini hazır hissetmediği deneyimler yaşayabilir, bu durumlar istenmeyen gebelikler, doyum alınmayan cinsel yaşantı ya da cinsel şiddet gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Cinsellik, korku ve endişe ile birlikte ele alındığında kadınlar cinselliklerini özgürce yaşayamamaktadır (Hooks, 2012). Dolayısıyla cinsel hakların hem cinsel özgürlük boyutu hem de cinsel sağlık ve hizmetlere erişim boyutu eşit derecede önemlidir ve ilerleme ancak tüm alanlardaki gelişim ile mümkün görünmektedir.

Kadınların cinsel hakları çok kapsamlı ve geniş ele alınması gereken bir konudur ve Türkiye’de bu alanda yapılacak her çalışma kadınların cinsel özgürlükleri için önemli katkıya sahip olacaktır. Kadının cinsel haklarına erişiminin sağlanması için hem bilgiye hem de hizmete erişimde kat edilmesi gereken çok yol vardır. Bu adımlardan bir tanesi de kadın cinselliğinin toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alınmasıdır.

2.3. CİNSEL DOYUM KAVRAMI

2.3.1. Cinsellik Kavramına Kısa Bir Bakış

Cinsellik denildiğinde ne anlaşılacağı konusunda farklılıklar söz konusu olabilmektedir. Cinsellik kavramından bahsederken öncelikle cinselliğin tanımının yapılması ve kapsamından bahsedilmesi oldukça önemlidir. Cinsellik

yalnızca anatomi ile ilişkili değildir, bedenlerimizi, zihinlerimizi ve sosyal yapıları da içerir. Tüm yaşamı kapsar. Cinsellik kavramı oldukça geniş bir kavramdır. Bazen cinsellik kavramı cinsel ilişki ve/veya seks kavramı ile birlikte kullanılsa da cinsellik; cinsel davranış, cinsel istekler ve cinsel ilişkiler, haz, duygular, flört, uyarılma, iletişim gibi pek çok alanı kapsar. Cinsellik deneyimleri oldukça çeşitlidir. Bu çeşitlilik içerisinde kişilerin doyum alabildiği, iyi hissettiği cinsellik deneyimleri yaşama hakları vardır. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre, *“cinsel sağlık, yalnızca fiziksel olarak iyilik halini ya da hastalığın olmayışını ifade etmez; fiziksel, sosyal, zihinsel ve duygusal anlamda tam bir iyilik halini ifade eder. Bu tam iyilik hali, kişilerin cinsel bilgilere ulaşma ve cinsel ilişkiyi zevk için ya da dölleme amacıyla yapma hakkı olduğunu”* da ifade eder. Cinselliğin sağlıklı olarak yaşanması, kişilerin iyilik halini besleyen, duygusal bütünlüğünü sağlayan, iletişimi de geliştiren bir durumdur (WHO, 2002).

Kişilerin cinselliği sosyalleşme alanlarıyla şekillenmektedir. Kişisel değerler, tutumlar, fiziksel görünüm, inanış, duygular, kişilik gibi pek çok faktör bu alanın içindedir. Cinsellik ömür boyu devam eden ve etik, kültürel ve ahlaki faktörlerden etkilenen bir kavramdır. Zevk alma ve verme, üremeyi içeren cinsellik kavramı sosyal normlardan da etkilenmektedir. Cinsellik, cinsel olarak aktif olmanın ötesinde bir kavramdır. Günlük hayatımızın pek çok alanını etkilemektedir. Günlük duygu ve düşüncelerin bir parçası olan cinsellik, kişilerin hayallerinden, korkularına ve endişelerine kadar birçok alanda rol oynamaktadır (Kılıçlar, 2018).

Cinsellik ergenlik dönemiyle başlayan ve kişilerin yaşamının parçası olan bir kavramdan çok, doğum ile başlayan ve yaşam boyu gelişimin parçası olan bir kavramdır (Bakırcıoğlu, 2011). Cinsellik tüm insanlarda doğum öncesi başlar ve yaşam boyu değişim ve gelişim gösterir. Çocukluk döneminde toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesine kadar olan süreçte cinselliğin ve bedenin keşfi tüm cinsiyetler için geçerlidir (Bilgin ve Kömürcü, 2016). Ancak büyüdükçe özellikle de ergenlik ile birlikte cinsiyet rollerinin farklılaşması kadınların cinsel sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir. Bilgin ve Kömürcü (2016) cinselliğin yaşam boyu bir süreç olduğunu kanıt temelli yaklaşımla ele almışlardır. İlgili

araştırmada; cinselliğin gelişimsel bir süreç olduğu, kız çocuklarında özellikle olumsuz öğrenmeler sebebiyle sağlıklı cinsel gelişimin sekteye uğradığı, cinselliğin kadınların iyilik hali açısından önemli bir faktör olduğu ortaya konmuştur. Kadın cinselliği çok az konuşulmasına karşın, kadınların cinselliklerini nasıl yaşaması gerektiğine dair sinyaller ve mesajlar her yerdedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kültürel senaryolar çok erken yaşlardan itibaren öğretilmekte, kadınlar bedenlerine ve hazlarına dair pek çok gerçek olmayan senaryoya maruz bırakılmaktadır. Dolayısıyla kadınların cinsel doyumunun toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alınması oldukça önemlidir.

2.3.2. Cinsel Doyum ile İlişkili Kuramsal Açıklamalar

Cinsel doyum, “*kişinin cinsel ilişkisinden elde ettiği memnuniyet ve keyfin seviyesi*” olarak tanımlanmaktadır ve cinsel doyum sadece ilişkilerin cinsel yönleri değil, cinsel olmayan yönleri de etkilemektedir. Cinsel doyum, yaş, cinsiyet, kültür, partner ile iletişim gibi pek çok faktörden etkilenmektedir (Eroğlu, 2017).

Haz ve doyum cinselliğin önemli bir parçasıdır ve cinsel doyum kişilerin hayat standartlarını yükselten bir faktördür. Cinsel doyum etkileyen; bedensel ve toplumsal faktörler bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet perspektifinden bakıldığında kadınların cinsel doyumunu etkileyen pek çok faktör olduğu görülmektedir. Kadınlarda cinsel doyum olumsuz etkileyen faktörler; toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel kadınlık rolleri, olumsuz beden imajı ve düşük benlik saygısı, utanma ve suçluluk hissi, cinselliğe dair yanlış inançlar, cinsel taciz ve travmalar, kontrolü yitirme duygusu, partner ile iletişim ve yakınlık problemleri, bedeni tanımama ve bilgisizlik olarak sıralanmaktadır (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, b.t.).

Bilim dünyasında, kadınların cinselliğine ve cinsel doyumuna gereken önem ve ilgi, uzun bir süre verilmemiştir. 2000'lerin başı itibariyle feminist araştırmacıların da etkisi ve katkısıyla, problem ya da cinsel işlev bozukluğu olarak görülen şeyler, artık kadının deneyiminin anlaşılmasına çalışıldığı ve normal olduğu bir bakış açısıyla ele alınmaya başlanmıştır. Bu da oldukça önemlidir çünkü

cinsellik araştırmalarının artması ile birlikte süreç artık kadınların erişebilmesi gereken bilgilere erişebildiği bir noktaya doğru evrilmektedir (Gunter, 2021).

Cinsellik ve seksoloji çalışmaları 1960'lara kadar erkeklerin domine ettiği bir alandı. Dolayısıyla kadın bakış açısı ve kadınların deneyimleri eksikti. Cinsellik çalışmalarında cinsel davranış çeşitliliği bakımından, kadınların deneyimleri çok fazla göz önünde bulundurulmuyordu. Örneğin 1980'lerde DSM III (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) cinsel işlev bozuklukları kategorilerine baktığımızda, düşük cinsel istek gibi bir kategori vardı. Dolayısıyla kadınların normal olarak deneyimleyebileceği durumların patolojize edilmesi söz konusuydu. Ancak eleştiriler ile birlikte ve 2000'lerin başlarında feminist seksologların da katkılarıyla kadın cinselliği kültürel, sosyal, ekonomik ve politik faktörlerin etkisinin de ele alındığı bir bakış açısından ele alınmaya başlanmış, DSM V'de düşük cinsel istek yerine "Female sexual interest/arousal disorder" kategorisine yer verilmiştir (Gurney, 2020).

1960'larda Masters ve Johnson kadın cinselliğinin anlaşılmasına katkı sağlayan öncü isimlerdendir (Aktan Mutlu, 2009). Cinsellikte tepki sürecinin aşamaları Masters ve Johnson (1994) tarafından tanımlanmıştır. 1970'lerde ise Kaplan, modele katkı sağlamıştır. Masters ve Johnson ve Kaplan'ın modelinde; cinsel tepki doğrusal aşamalar izler. Tepki süreci; uyarılma, plato, orgazm ve özölme aşamalarından oluşur. Ancak modele bakıldığında tepki sürecinin erkeklerde genellikle benzer bir seyir izlediği görülürken, kadınlarda bu döngü yoğunluk ve süreye göre farklı şekillerde görülebilmektedir (Kılıçlar, 2018). Modele yıllar içinde gelen eleştiriler; seksi basit biyolojik bir süreç olarak ele alması ve sosyal, ilişkiyel ve psikolojik faktörlere yer vermemesidir. Ek olarak, seks deneyiminin belirli bir çizgiyi izlediğini varsayması, kadın deneyiminden çok erkek deneyimini ve fizyolojisini baz almasıdır. Model ve eleştiriler baz alındığında; Masters ve Johnson'ın teorisi kadınların cinselliğinin de anlaşılması açısından önemli olsa da erkek deneyimlerine dayalı bir yaklaşıma sahiptir (Solot ve Miller, 2017).

2000'lerden günümüze kadar ise yeni cinsel uyarılma ve cinsel doyum kuramları ortaya konmuştur. Rosemary Basson tarafından ortaya koyulan model, kadın cinselliğinin anlaşılmasında önemli bir yol açmıştır. Basson,

Masters ve Johnson'dan farklı olarak doğrusal değil, döngüsel bir model ortaya koymuştur. Model eğer kadın cinsel uyarıya açıksa ve psikolojik ya da biyolojik bir bariyer yoksa kendisini cinsel olarak uyarılmış bulabileceklerini önerir ve ancak bu durumda cinsel arzu durumunu deneyimler (Gurney, 2020). Cinsellik deneyimlendiğinde fizyolojik ve duygusal sonuçlar (haz, orgazm, doyum gibi) duygusal yakınlığı arttırmakta ve kişinin sonraki deneyimlerde uyarılmaya açık olma ihtimali artmaktadır ve fizyolojik ve duygusal sonuçlar olumlu deneyimlenmezse ise tam tersi gerçekleşmektedir.

Basson'un modelindeki en önemli noktalardan biri cinsel ve cinsel olmayan motivasyonlara yer verilmesi ve bu motivasyonların normalleştirilmesidir. Ek olarak, modelde psikolojik ve biyolojik bariyerlere önemli bir vurgu vardır. Dolayısıyla cinselliğin salt fizyolojik uyarılmalarla yaşanmasından ziyade, geçmiş deneyimler, psikolojik, toplumsal ve sosyal öğrenmelerin cinsel doyuma önemli bir katkısı olduğunu dile getirir. Bu da günümüzde cinselliğin geniş kapsamlı tanımına paralel olmaktadır (Topaloğlu Ören ve Ertem, b.t.).

Yukarıda bahsedilen modeller ve bilimsel ifadeler de kadının cinsel doyumunun ele alınışı ve toplumsal cinsiyet rollerinin cinsel doyuma etkisinin tartışılmasında oldukça önemlidir. Çünkü bilim, toplumdaki sosyal ve kültürel anlayışları etkiler. Dolayısıyla bilimde yapılan çalışmalar ve çalışmaların gelişimi oldukça önemlidir. Bilimin ortaya koyduğu gerçekler toplumdaki anlayışı etkileme ve kişilerin doğrularını oluşturma kapasitesini taşır. Dolayısıyla cinsellik araştırmalarının erkeklerin egemenliğinde olması, kadın cinselliğinin uzun süre anlaşılmasında etkili olmuştur. Buna ek olarak, kadınların cinsellik deneyimlerinin mitlerle, eksik ya da erişilemeyen bilgilerle oluşması ve kadınların cinsellikle ilgili bilgileri, genellikle partnerlerinden ya da ilk cinsel aktivitelerini yaşarken öğreniyor olması, cinsel doyumlarının azalmasında önemli görünmektedir. Cinsellik araştırmalarının biyolojik bakış açısından uzaklaşarak, öğrenmelerin etkisine vurgu yapması kadınların cinsel doyumunun artması için önemli bir adımdır.

2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadının Cinsel Doymu

Cinsellik yetişkinliğe gelene kadar mitlerle ve kültürel olarak inşa edilmiş olan yanlış bilgilerle öğrenilmektedir. Cinsel doyum ve cinsel haz kavramları da mitler ve yanlış bilgilerle inşa edilmekte ve özellikle kadın cinselliğinde bu yanlış öğrenmeler merkezi bir konuma sahip olmaktadır. Kadınların cinsel doymu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında cinsel doymu etkileyen pek çok faktör olduğu görülmektedir. Literatür genel olarak incelendiğinde, bu değişkenlerden bu çalışma kapsamında da önem teşkil eden değişkenlerden bir tanesi cinsiyettir. Cinselliğin çocukluktan itibaren öğrenilen bir süreç olduğu göz önünde bulundurulursa toplumsal cinsiyet rollerinin cinsel doyum üzerindeki etkisi de araştırılması gereken önemli bir unsurdur. Doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsel doyum arasındaki ilişki incelenirse de cinsel doyum ile ilgili çalışmalarda, cinsel doyum ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu desteklenmektedir (Ayatollahi, 2014). Wiederman (2005), erkekler cinsel aktiviteyi daha pozitif unsurlarla öğrenmekte, kadınlar ise karşıt şekilde genelde cinsel aktiviteyi hem bedenleri hem de itibarları açısından tehlikeli olduğunu öğrenerek büyümekte olduklarını belirterek cinsiyetler arasındaki bu farkın toplumsal olarak inşa edildiğine işaret etmiştir. Cinsellik ile ilişkili sorunlara bakıldığında cinsellik ile ilgili bilgi edinmenin önemli bir faktör olduğu görülmektedir. CETAD (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği)'in yürüttüğü bir araştırmaya göre, Türkiye'de cinsel sorunların yaşanması, iki neden ile yüksek oranda ilişkilidir ki bunlar eğitimsizlik ve bilgisizliktir (CETAD, b.t.). Kayır'ın raporunda ise; Türkiye'de kadınların yaşadığı cinsel sorunların çeşitli nedenleri olduğu görülmektedir. Ortak etkenlere bakıldığında ise; baskıcı yetiştirilme tarzı, cinsel bilgi eksikliği ve/veya yanlışlığı, cinsel deneyim eksikliği, cinsel performansla ilişkin kaygı gibi etkenlerin ön plana çıktığı görülmektedir (Kayır, 2009). Bu etkenlerin hangilerinin yapısal olduğu tam olarak bilinmese bile sayılan etkenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve/veya kalıp yargıları ile yüksek ilişkiye sahip olabileceği düşünülmektedir.

CETAD'ın araştırmasında, cinsel sorun başvurularında; cinsel istek ve uyarılma sorunlarının kadınlarda oldukça yaygın olduğu belirtilmiş, yaygınlık oranı bu

araştırmada üç kadında bir olarak bildirilmiştir (Yüksel ve Cindoğlu, 2006). Dünyada yapılan çalışmalara bakıldığında ise; yaşam boyu en az bir kez cinsel sorun yaşayan kadınların oranı ortalama %30-60'dır. Kadınların yaşadığı cinsel sorunlar biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerle ilişkili olabilmektedir (Yüksel ve Cindoğlu, 2006). Kadınlarda cinsel isteksizliğin ya da düşük cinsel isteğin ne kadar yaygın olduğuna dikkat çekmek için geliştirilen "Debunking Desire" kampanyasında kadınların yaklaşık %40'ının düşük cinsel istek deneyimlediği vurgulanmıştır. Kadınların yaşlarından, etnisitesinden, kültüründen ya da yaşadığı coğrafyadan bağımsız olarak cinsel isteksizlik deneyimleyebildiği bilinmektedir (Debunking Desire, b.t.).

Toplumsal cinsiyet rolleri, tanımında da belirtildiği gibi toplumsal olarak öğrenmelerden ileri gelir ve belirli davranışlar bütününü ifade eder. Dolayısıyla cinsellikle ve özellikle kadın cinselliği ile ilgili zamanla yayılan yanlış bilinenler yani cinsel mitler toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal olarak inşasında oldukça etkili olmaktadır ve kadınların cinsel doyumunu olumsuz etkilemektedir. Cinsel doyumunu etkileyen cinsel mitler de oldukça yaygındır. Geçmişten bugüne ağızdan ağıza yayılan, bilimsel verilere dayanmayan ve gerçeğe ilgisi olmayan yanlış inanışlar mit olarak adlandırılırken, cinsel konularda yine yanlış bilgilerden oluşan ve bilimsel veriye dayanmayan inanışlar cinsel mit olarak adlandırılmaktadır (Özsoy ve Bulut, 2017). Cinsellikle ilgili yaygın mitlere bakıldığında; "*Cinsellikte erkek yöneticidir, her şeyi bilir. Cinsel eylemi erkek başlatmalıdır. Kadın cinselliği karmaşık ve gizemlidir. Erkek cinselliği açık ve basittir*" gibi mit örneklerine rastlamaktayız (Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği, b.t.). Buna benzer cinsel mitler yaygın olmakla birlikte, önemli bir yönü de kadınlara ve erkeklere cinsellikte toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına dayalı roller atfetmesidir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsel mitler arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu Döner (2015)'in araştırmasıyla da desteklenmiştir (Döner, 2015). Cinsel mitler; cinsel iletişim ve cinsel doyumunu azaltan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Durukan, 2018). Cinsel mitlere inanç, Yılmaz'ın çalışmasında da cinsel iletişim ve cinsel doyumunu negatif yönde etkileyen bir değişken olarak bulunmuştur. Ek olarak cinsel mitlere inanç ile orgazm olma ve erken boşalma durumları arasında da pozitif yönde bir korelasyon tespit edilmiştir (Yılmaz,

2018). Sağlık çalışanlarının cinsel mitler hakkındaki görüşleri ve cinsel doyum düzeylerini inceleyen bir araştırmada, cinsel mitlerin cinsel doyum üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu görülmüştür (Şimşek, 2015). Üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere inanç düzeyini araştıran bir çalışmada, öğrencilerin yüksek oranda cinsel mitlere inandığı görülmüş; çalışmada dikkat çeken sonuçlardan bir tanesi de en yüksek oranda sahip olunan cinsel mitlerin erkekleri cinsellikten sorumlu tutan ve kadınların edilgen, erkeklerin aktif role sahip olduğunu ifade eden mitler olmasıdır (Apay ve ark., 2013). Başka bir araştırmada ise evliliğe yönelik inanç ve tutumlarda da cinsel mitlerin etkili olduğu belirtilmiştir. Aynı araştırmada bilgi düzeyinin önemi de ortaya konmuş, bilgi düzeyinin artmasının cinsel doyumda önemli bir unsur olduğu vurgulanmıştır (Kıray Vural ve Bayık Temel, 2010). Tüm bu veriler ışığında hem bilgi düzeyinin hem de yanlış inanışların cinsel doyum açısından önemli faktörler olduğu görülmektedir.

Literatürdeki diğer çalışmalara bakıldığında, utanç ve suçluluk düzeyi, benlik saygısı ve beden imajı da kadınların cinsel doyum düzeyleri ile ilişkili faktörler arasında yer almaktadır. Türegün (2017)'ün yürüttüğü çalışmada, yetişkinlerde cinselliğe ilişkin utanç ve suçluluk düzeyleri arttıkça cinsel doyum düzeyinde azalma olduğu tespit edilmiştir. İlgili çalışmada cinsiyetin, cinsel bilgi kaynağı ve mastürbasyon ile anlamlı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur (Türegün, 2017). Benlik saygısı da kadınların cinsel doyumunda önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Benlik saygısı düzeyi arttıkça cinsel iletişim ve cinsel ilişki sıklığı artmaktadır (Durukan, 2018). Cinsel ilişki sıklığı, cinsel doyum, ilişkiden kaçınma ve dokunma ile benlik saygısı ilişkisi cinsiyete göre de farklılaşmaktadır (Durukan, 2018). Cinsel işlev bozukluğu olan kadınlarda ise cinsel işlev bozukluğu olmayan kadınlara göre hem benlik saygısı hem de cinsel doyum düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir (Avcı, 2015). Bu verileri Kılıçlar (2018)'in yürüttüğü araştırmada da desteklemektedir. Utanç ve suçluluk düzeyi, benlik saygısı ve beden imajı değişkenlerinin cinsel doyumda etkili olması kadının cinsel doyumunu noktasında önemlidir. Kadınların cinsel doyumuna erişimini engelleyebilecek unsurlar olarak; korku, olumsuz beden algısı, kaygılar

sayılmıştır (Solot ve Miller, 2017). Bu unsurların hepsi kadınların kendi cinselliklerine dair toplumsal öğrenmelerinden etkilenmektedir.

Kadının cinsel doyumuna ilişkin verilerde orgazm deneyimleme sıklığı da oldukça önemlidir. Literatürde de orgazm deneyimleme sıklığı ve orgazm deneyiminden alınan tatminin cinsel doyumunu etkileyen unsurlar olduğu vurgulanmıştır (Haavio-Mannila ve Kontula, 1997; Mah ve Binik, 2005). Partnerli cinsel ilişkilerde orgazm olma sıklığına bakıldığında; erkekler %85-95 oranında orgazm deneyimlerken, kadınlar %40-65 oranında orgazm deneyimlemektedir (Blair ve ark., 2017). Yani orgazm deneyimleme sıklığında cinsiyet farklılıkları söz konusudur. Ülkemizde bu konuda veri sağlayacak araştırma bulunmamaktadır (Yüksel ve Cindoğlu, 2006). Ancak vajinal orgazm deneyimine dair veri bulunmakta ve Batıda %34 gibi bir oran varken Türkiye’de bu oran %15-17 civarındadır (Masters ve Johnson, 2012). Orgazm deneyimleme sıklığında dikkat çekici bir veri ise bu oranların heteroseksüel kadınlar ve lezbiyen kadınlar için farklı olmasıdır. Lezbiyen ilişkilerdeki kadınlar heteroseksüel ilişkilerdeki kadınlardan daha sık ve yoğun orgazm deneyimlemektedir (Kinsey ve ark., 1953). Bu farklılığı destekleyen bir çalışmada da, orgazmdaki cinsiyet ve cinsel yönelim farklılıklarına bakıldığında, tatmin ve orgazm deneyiminin kişinin ve partnerinin cinsiyetine bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, heteroseksüel kadınların partnerli ilişkilerde en az orgazmı rapor eden grup olduğu belirtilmiştir (Blair ve ark., 2017). Bu veri Laumann ve arkadaşlarının (1994) çalışmasında da benzerdir. Cinsiyet ve cinsel yönelim değişkenlerine bağlı olarak orgazm deneyimleme farklılığında, bir sebep olarak heteronormatif cinsel öğrenmelerin heteroseksüel erkeklerin faydasına ilerlediğini gösterilmektedir. Bu cinsel konulardaki öğrenme ve inanışların kadınların cinsellikte daha edilgen olmasını desteklemesi de orgazm deneyimleme sıklığındaki farka katkı sağlamaktadır (Tiefer, 2004). Ek olarak, cinsel ilişkilerin kadınlardan çok erkekler için orgazm ile sonuçlanma olasılığı daha yüksek olması inancı da etkili olabilir. Lezbiyen kadınların heteroseksüel kadınlardan daha fazla orgazm sıklığı raporlaması maruz kalınan sosyal normlarla ilişkili olabilir. Kadınların cinsel doyum ve orgazm deneyimleyebilmelerini destekleyecek cinsel aktiviteler yerine bazen normatif

cinsel deneyimler tercih edebildiklerini de görülmektedir (Potts, 2002). Bu durum da kadınların heteronormatif sosyal normların etkisiyle cinsel doyumunu destekleyecek cinsel aktiviteleri seçme olasılığını düşürebilmektedir (Braun ve ark., 2003).

Orgazm deneyimine ilişkin veriler cinsel doyum açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin vurgulanması açısından önemlidir. Orgazm ile sonuçlansa da sonuçlanmasa da kadınlar cinsel ilişkiden yüksek doyum aldığını ifade edebilir. Cinsel doyum ve haz kavramları yalnızca orgazm deneyimi ile ilişkili değildir ancak cinsel hazzın önemli bir parçasıdır. Ancak buradaki kritik vurgu kadınların orgazm deneyimlemek isteyip istemediğidir. Orgazm deneyimlemek isteyen kadınların deneyimlemesi cinsel doyumda oldukça önemli bir role sahip görünmektedir. Kadınların çoğu orgazmın penetrasyon yoluyla olmasını bekler ancak kadınlar orgazm için başka uyarılmalara da ihtiyaç duymaktadır (Tanenbaum, 2018). Bu noktada tamamen yanlış olan vajinal ve klitoral orgazm ikiliğinden bahsetmek önemlidir. Kadınların cinsellikten haz alması Freud'dan önce oldukça tartışmalı bir konuydu ve cinsel ilişkide kadınların haz alması beklenmemekteydi. Freud ile kadın hazzı gündemleşse de cinsel sorunlar "*cinsel açıdan olgun olmayan*" kadınların sorunu olarak ele alınmıştır. Freud bu bağlamda iki tür orgazm tanımlamış ve klitoral orgazmı "ergen orgazmı" olarak tanımlamış, vajinal orgazmı ise "olgun" kadınların deneyimlediği ve sadece penetrasyonla erişilebilen orgazm türü olarak tanımlamıştır (Dell'olio, 2018). Günümüzde kadın anatomisinin ve klitoris yapısının daha iyi anlaşılmasının da katkılarıyla klitoral ve vajinal orgazm ikiliğinin yanlış olduğu ortaya konmuştur. Özellikle Shere Hite'in çalışmaları Freud'un ortaya koyduğu klitoral ve vajinal orgazm ikiliğine karşı çıkan ve önemli veriler sunan çalışmalardan biridir. Hite, 3500 kadına cinsellikleri ile ilgili sorular sorduğu anket çalışmasında kadınların büyük bir çoğunluğunun sadece penetrasyonla orgazm olmadığını ortaya koymuştur. Hite konuşmalarında kadın cinselliğinde öznelere kadınlar olduğunu ve deneyimlerini en iyi kadınların bilebileceğini de vurgulamıştır (Shey, 2018).

Orgazm deneyimlerine ilişkin verilere bakıldığında; bu veriler heteroseksüel ilişkilerdeki kadınların cinsel ilişkilerde doyumunun daha az olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç cinselliğin deneyimlenmesindeki öğrenilmiş davranışları, sosyal normların ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinin büyüklüğüne dair önemli bir tablo sunmaktadır. Cinselliğe dair öğrenmeler, yanlış inanışlar ve bilgi eksikliği, toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyum ile ilişkisine dikkat çekmektedir.

Toplumsal cinsiyet birçok faktörden etkilenen ve kişilerin hayatının her alanını etkileyen karmaşık bir kavramdır ve toplumsal cinsiyetin cinsellikte etkisi olduğu açıktır. Ancak halen cinsellik ile toplumsal cinsiyet ilişkisinin incelenmesi gereken pek çok noktası vardır. Cinsellik, kişilerin içinde bulunduğu kültürden etkilenen bir kavram olarak, kadın cinselliği de uzun yıllar konuşulmamış, araştırılmamış bir alan olması bakımından alanda feminist bakış açısından ele alınacak daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bu tez çalışmasında, doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkinin çalışıldığı çalışmaların sistematik derlemesi ile konunun öneminin vurgulanması hedeflenmiştir.

3. BÖLÜM

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde; sistematik derleme metodolojisi, araştırmanın seçme ölçütleri, tarama stratejisi, tarama yılı, tarama yapılan veri tabanları, verilerin ayrılması ve analizi, raporlama ve araştırmanın etik yönü ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. SİSTEMATİK DERLEME

Sistematik derlemeler en özet haliyle; belirli bir soruya yanıt vermek amacıyla, önceden belirlenmiş olan kriterler doğrultusunda belirli bir konudaki çalışmaların bulgularının değerlendirilmesidir. Sistematik derlemede süreç şeffaf ve kanıta dayalı olarak yürütülmelidir (Chandler ve ark., 2019).

Derlemede amaç, sentezlenen verilerin bir bütün halinde sunulmasıdır. Belirlenen konularda yapılmış çalışmaların sistematik olarak değerlendirilmesi alan yazına katkı sağlayan çalışmalardır. Sistematik derleme, özellikleri özellikleri benzeyen çalışmaların bulgularını değerlendiren, bilimsel veriye dayanarak sentezleyen bir araştırma yöntemidir ve yapılandırılmış belirli standartlara göre yürütülür (Moher ve ark., 2009).

Sistematik derlemeler yapılandırılmıştır ve standart bir prosedür izlenerek yürütülür. Sistematik derleme belirli aşamalarla gerçekleştirilir. Bu aşamalar; araştırma sorusunun ve dahil etme ve eleme kriterlerinin belirlenmesi, tarama yapılması ve araştırma sorusuna yanıt arayan çalışmaların tespit edilmesi, dahil etme ve eleme kriterleri ışığında derlemeye katılacak çalışmaların belirlenmesi, çalışmaların özetlenmesi, verilerin toplanması, çalışmaların değerlendirilmesi, verilerin sentezi ve sonuçların yorumlanmasıdır (Karaçam, 2013).

Uluslararası sistematik derleme standartlarına bakıldığında çalışmaya başlamadan önce izlenecek protokolün tanımlanması ve çalışmanın bu protokole uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir (Chandler ve ark., 2019;

Salmond ve Cooper, 2017). Uluslararası standart (PRISMA) 27 maddesi olan ve kontrol listesi kullanılarak derlemeye dahil edilecek çalışmaların seçim süreçlerini özetleyen bir akış diyagramını içerir (Bkz. Şekil 1.). Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) protokolünün kullanılması önerilir (Moher ve ark., 2009). PRISMA protokolü, sistematik derleme çalışmasının tekrarlanabilir ve şeffaf yürütülmesinde önemlidir.

Araştırma sorusu "PICOS" olarak kısaltılan, katılımcıları (Population), müdahaleleri/maruziyetleri (Interventions), karşılaştırma gruplarını (Comparators), sonuçları (Outcomes) ve çalışma desenleri (Study designs) başlıklarından çalışmaya uygun olanların belirtilmesi ile belirlenir. Ardından araştırma sorusu ve konusu ile örtüşen anahtar kelimeler belirlenip bir tarama stratejisi oluşturulmalıdır. (Stevens, 2001).

Literatür taraması sonuçlarında önceden belirlenen dahil edilme ve eleme kriterleri çerçevesinde çalışmaya dahil edilecek araştırmalar belirlenmelidir. Belirlenen çalışmaların verileri analiz edilerek raporlanmalıdır.

Sistematik derlemeler kanıt temelli araştırmalar arasında güçlü kanıt kalitesine sahip olduğu kabul edilen çalışmalardır. Sistematik derlemeler, bu çalışmada olduğu gibi az çalışma yapılmış olan alanlarda araştırma problemlerinin görünürlüğünün artırılması için de gerçekleştirilir ve alana katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada da Türkiye'de kadın cinselliği ve kadının cinsel doyumunun toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde görünürlüğünün artırılması amaçlanmakta ve sistematik derleme yöntemi ile bu amaca ulaşılması hedeflenmektedir.

3.2. DAHİL EDİLME VE HARIÇ TUTULMA KRİTERLERİ

Dahil edilme ve hariç tutulma kriterleri, araştırma sorusunun bileşenlerine uygun olarak belirlenmiştir. Veri tabanı, toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel

doyumuna etkisi üzerine yapılan çalışmalar için elektronik ortamda taranmıştır. Bu sistematik derleme araştırmasında, PRISMA protokolü takip edilmiştir (Bkz. EK-1 ve Şekil 1).

3.2.1. Araştırmaların Dahil Edilme Kriterleri

- Türkiye’de, toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisini konu alan çalışmalar,
- Kadınların cinsel doyumuna ilişkin verilerin rapor edildiği çalışmalar,
- 1 Ocak 2000 tarihinden 1 Eylül 2021 tarihine kadar tam metin erişiminin sağlandığı çalışmalar,
- Nicel ve nitel araştırma metodolojisinin kullanıldığı çalışmalar,
- Türkçe dilinde yayınlanan çalışmalar,

olarak belirlenmiştir.

3.2.2. Araştırmaların Hariç Tutulma Kriterleri

- Araştırma protokolleri, bildirimler, sistematik derleme ve meta-analiz çalışmaları araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.
- Araştırmada yalnızca akademik alan yazındaki makalelere yer verilmiştir. Akademik olmayan makaleler kapsam dışında tutulmuştur.
- Erişilebilir kaynaklar araştırma kapsamında ele alınmıştır. Erişime kapalı yayınlar çalışmaya dâhil edilememiştir.
- Araştırmanın ekonomik ve coğrafi uzaklık nedenleriyle fiziksel olarak bulunamadığı yerlerdeki basılı ve elektronik kopyası olmayan çalışmaları araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

3.3. TARAMA STRATEJİSİ

Literatür taraması iki aşamada yapılmıştır. İlk aşamada sistematik derleme çalışmasının sorusuna göre belirlenen anahtar kelime ve kelime grupları seçilen bütün veri tabanlarında farklı tarama kalıpları oluşturularak taranmıştır (BKZ

Tablo 1). İkinci aşamada ise, önceki aşamada saptanan çalışmaların tam metinleri incelenmiştir.

Tablo 1. Taramada Kullanılan Anahtar Kelimeler

PIOS	Dahil Etme Kriterleri	Anahtar Kelimeler
Katılımcılar (Patient/population)	Kadınlar	Kadın
Müdahale/Maruziyet (Intervention)	Toplumsal cinsiyet	toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri
Sonuçlar (Outcome)	Cinsel doyum	cinsel haz, orgazm, cinsel zevk, cinsel doyum, cinsel mit
Çalışma desenleri (Study Type)	Nitel ve nicel çalışmalar	

3.4. TARAMA YILI

Bu sistematik derleme çalışmasına 2000-2022 yılları arasında yapılmış çalışmalar dahil edilmiştir. Araştırma sorusu doğrultusunda belirlenen anahtar kelimelerin detaylı taraması 01 Ekim 2021 ile 2 Kasım 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın literatür taraması 2 Kasım 2021 tarihinde sonlandırılmıştır.

3.5. TARAMA YAPILAN VERİ TABANLARI

Bu sistematik derleme araştırmasının literatür taramasında Google Akademik ve YÖK Tez Merkezi elektronik veri tabanları kullanılmıştır. Tez konusunun kapsamı göz önüne alınarak ana akım ve eleştirel kaynak ulaşımı açısından Google Akademik ve YÖK Tez Merkezi veri tabanı üzerinden test edilip erişilebilir makale yoğunluğu ve hacmi göz önünde bulundurularak karara varılmıştır.

3.6. ÇALIŞMALARIN TANIMLANMASI VE AYRILMASI

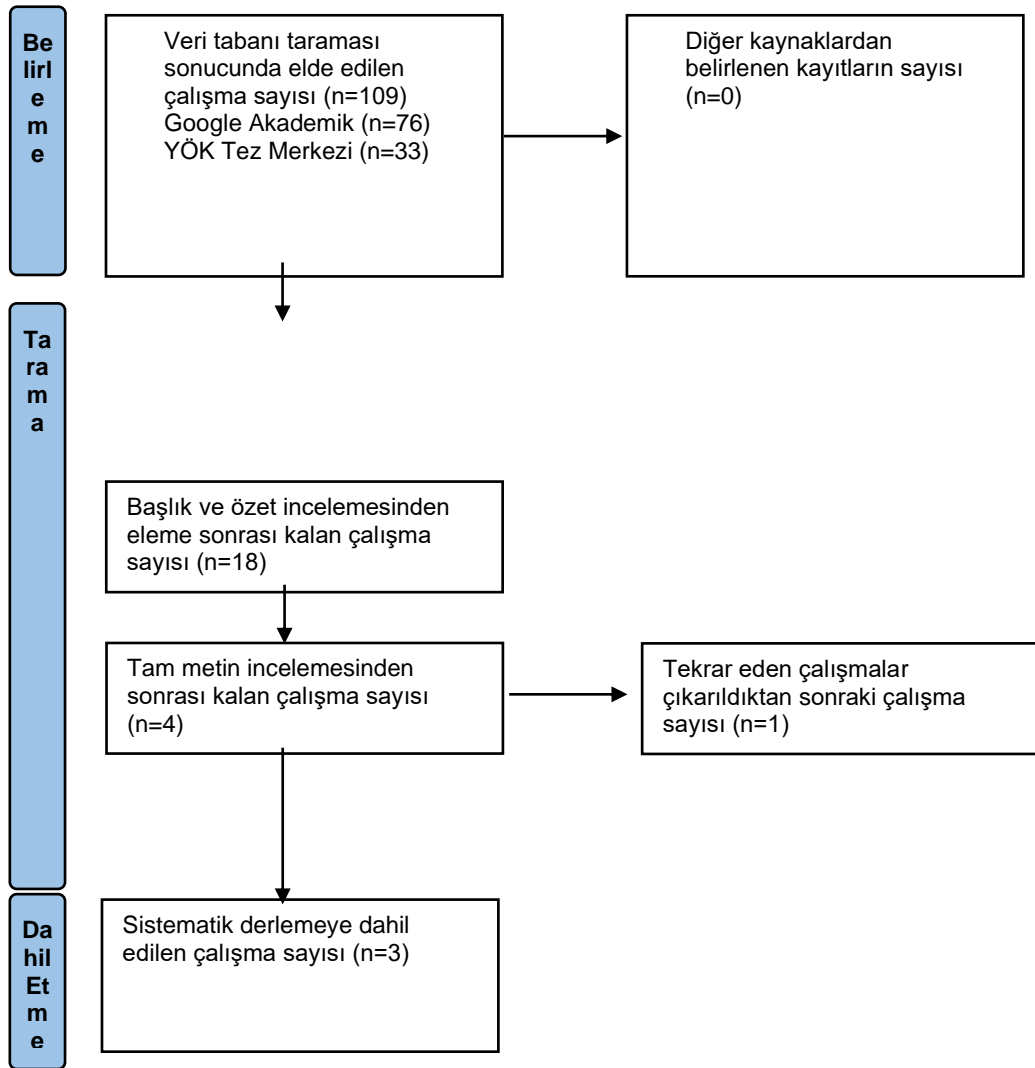
Literatür taraması, veri tabanlarına uygun olarak belirlenen tarama kalıpları kullanılarak yüksek lisans öğrencisi tarafından gerçekleştirilmiş ve tez danışmanı ile görüş birliğine varıldıktan sonra tekrar eden çalışmalar elenmiştir. Kalan çalışmalar sırasıyla başlık ve özetten bir elemeye daha tabi tutularak kalan çalışmaların tam metin halleri indirilmiş ve incelenmiştir. Bu çalışmalardan dahil edilme ve hariç tutulma kriterlerine uygun olan çalışmalar ise sistematik derleme araştırmamıza alınmıştır. Tarama süreci PRISMA akış diyagramında (Bkz. Şekil 1) verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü üzere arama motoru Google Akademik ve YÖK Tez Merkezi elektronik veri tabanlarından erişilen toplam makale sayısı 109'dur. 91 adet makale/tez, konu başlığında ve özetinde taramaya tabi tutulan kavramlarla alakalı olmaması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Kalan 18 adet makalenin/tezin tam metin içeriğinin incelenmesiyle ise 14 adet çalışma toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumuna etkisini ele almaması sebebiyle tez kapsamı dışında tutulmuştur. Son olarak 1 çalışmanın tekrarının olması tezin/makalenin değerlendirmeye alınmamasına neden olmuştur. Tüm bu değerlendirmelerin sonucunda kalan 3 araştırma bu çalışmanın çatısını oluşturmuştur.

Tablo 2. Tarama Kalıpları

Veri Tabanı	Tarama Kalıbı	Çalışmalar (n)
Google Akademik	<p>Başlık ve Özet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. toplumsal cinsiyet ve "kadının cinsel doyum" 2. toplumsal cinsiyet ve "kadının cinsel hazzı" 3. toplumsal cinsiyet ve "kadın orgazmı" 4. "toplumsal cinsiyet" ve "kadının cinsel zevki" 5. "cinsel mit" ve "cinsel doyum" 	76
YÖK Tez Merkezi	<p>Başlık ve Özet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kadın ve cinsel doyum 2. toplumsal cinsiyet ve cinsel doyum 3. cinsel mit ve cinsel doyum 4. toplumsal cinsiyet ve cinsel haz 5. toplumsal cinsiyet ve orgazm 6. toplumsal cinsiyet ve cinsel zevk 	33
Tarama Tarihi	01 Ocak 2000-01 Kasım 2021	

Şekil 1. PRISMA Akış Diyagramı



3.7. VERİLERİN ÇEKİLMESİ

Kullanılan veri çekme aracı araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar; yayımlandıkları yıla, amaçlarına, desenlerine, örneklem hacimlerine, örneklemin özelliklerine, ölçüm araçlarına ve sonuçlarına göre kod cetveline yerleştirilmiştir.

3.8. VERİLERİN ANALİZİ

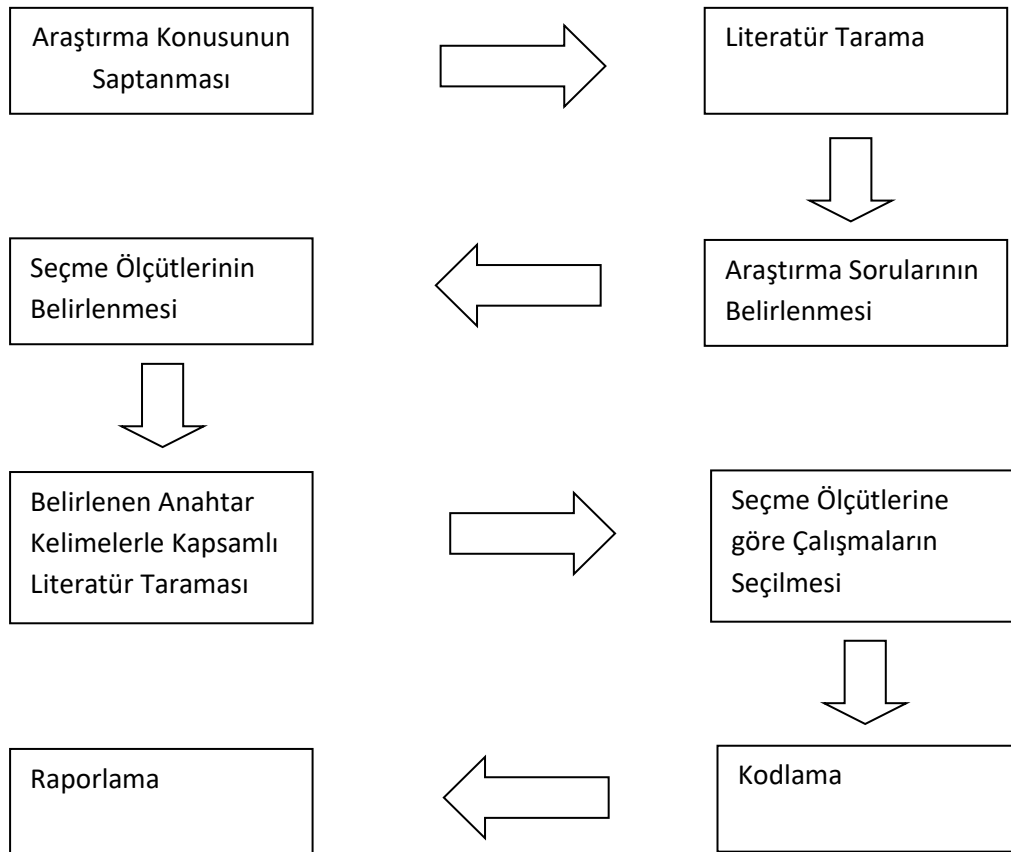
Veri Analizi ve ilk bulgular yürütülen çalışmada toplanan verilere sistematik derleme yöntemi uygulanarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Veriler sayısal değerler ve nitel değerlendirmeler içerecek biçimde ayrılmıştır.

Bu sistematik derleme araştırmasına dahil edilen nicel ve/veya nitel araştırma metodolojisinin kullanıldığı çalışmalardan (n=3) elde edilen bulgular; “araştırmaların genel özellikleri”, “katılımcıların genel özellikleri” ve “toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlarda cinsel doyuma etkileri” olmak üzere üç başlık altında analiz edilmiştir.

3.9. RAPORLAMA

Raporlama sürecinde PRISMA protokolü uygulanmıştır. Aşağıda bu sistematik derleme araştırmasının uygulama aşamalarına yer verilmiştir (Bkz. Şekil 2).

Şekil 2. Sistematik Derleme Araştırmasının Uygulama Aşamaları



3.10. ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

“Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisi üzerine yapılmış çalışmaların sistematik derlemesi” isimli araştırma, insan ve hayvan üzerinde deney niteliği taőımamakta, beden bütünlüğüne müdahale içermemekte ve gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat vb.) niteliği taőımamaktadır. Araştırmanın metodolojisi gereği “Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez alıőması Etik Komisyon Muafiyeti Formu” doldurularak bölüme teslim edilmiş ve kabul görmüştür. Bu araştırma için ek bir finansal destek alınmamıştır.

4. BÖLÜM

VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumuna etkisi konusunda yapılmış çalışmalara ulaşabilmek amacıyla YÖK Tez Merkezi ve Google Akademik elektronik veri tabanları kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda anahtar kelimelerin çeşitli kombinasyonları ile 2000-2022 yılları arası taranmıştır. Sistematiik olarak gerçekleştirilen tarama sonucunda belirlenen çalışmalar (n=109) önce başlık ve özet taramasına tabi tutulmuş, bu çalışmanın dahil edilme kriterlerine uygun olarak elenmiştir. Geriye kalan çalışmaların tam metinleri indirilmiştir. Tam metin incelemesi sonucunda seçme kriterleri (dahil edilme ve hariç tutulma) dışında kalan çalışmalar (n=14) elenmiştir. Son olarak kalan makalelerden tekrar eden çalışma (n=1) çalışma dışında tutulmuştur. İncelemeler neticesinde; Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumuna etkisi konusunda bulgular sunan toplam 3 çalışma analize alınmıştır. Seçim süreci PRISMA akış diyagramında sunulmuştur (BKZ. Şekil 1).

Bu sistematiik derleme araştırmasına dahil edilen nicel ve/veya nitel araştırma metodolojisinin kullanıldığı çalışmalardan (n=3) elde edilen bulgular; “araştırmaların genel özellikleri”, “katılımcıların genel özellikleri” ve “toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlarda cinsel doyuma etkileri” olmak üzere üç başlık altında analiz edilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMALARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Sistematiik derlemeye dahil edilen 3 çalışmadan 3’ü de korelasyonel nicel araştırmadır. 3 çalışmadan birinde veriler 1 Mart- 30 Mayıs 2014 tarihleri arasında (Yılmaz, 2014), birinde veriler 2020-2021 yılları arasında (Karakurt, 2021) toplandığı belirtilmişken; birinde verilerin toplandığı tarihler belirtilmemiştir (Karagöz, 2021). Çalışmaların tamamı 2000-2021 yılları arasında yayınlanmıştır. Araştırmaların 2’si 2021 yılında, 1’i 2014 yılında yayınlanmıştır. Çalışmaların tümü Türkiye’de gerçekleştirilmiştir.

Karagöz (2021)'in çalışmasında, toplumsal cinsiyet rolleri bağımsız değişken olarak, cinsel doyum ve cinsel özgüven bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Ölçüm araçları olarak Sosyodemografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, Golombok Rust Cinsel Doyum Ölçeği, Cinsel Özgüven Ölçeği kullanılmıştır.

Karakurt (2021)'in çalışmasında, toplumsal cinsiyet algısı bağımlı değişken olarak, cinsellik kalitesi bağımsız değişken olarak ele alınırken, sosyal onay ihtiyacının aracı değişken olarak rolü incelenmiştir. Ölçüm araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği, Yeni Cinsel Doyum Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği kullanılmıştır.

Yılmaz (2014)'ün çalışmasında ise, toplumsal cinsiyet rolleri bağımsız değişken olarak, cinsel doyum ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Ölçüm araçları olarak Glombok Rust Cinsel Doyum Ölçeği Kadın Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu Ölçeği, Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Çalışmaların hepsinde toplumsal cinsiyet rolleri/algısı ve cinsel doyum ve/veya cinsellik kalitesi arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışmaların birinde ek olarak, sosyal onay ihtiyacının aracı rolü analiz edilmiştir (Karakurt, 2021). Karagöz (2021)'in çalışmasında ise cinsel doyum ile toplumsal cinsiyet rollerinin ilişkisine ek olarak cinsel özgüven değişken olarak ele alınmıştır.

Tablo 3. Araştırmaların genel özellikleri

Araştırmaların yayınlandıkları yıl	Sayı (n)	Yüzde (%)
2014	1	33,3
2021	2	66,6
Araştırmanın deseni	Sayı (n)	Yüzde (%)
İlişkisel	3	100,0

Araştırmanın yapıldığı ülke	Sayı (n)	Yüzde (%)
Türkiye	3	100,0
Rapor edilen değişkenler	Sayı (n)	
Toplumsal Cinsiyet rolleri/algısı	3	100,0
Cinsel doyum/cinsellik kalitesi	3	100,0
Sosyal onay ihtiyacı	1	33,3
Cinsel özgüven	1	33,3

4.1. KATILIMCILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

İncelenen 3 araştırmada toplam 1.089 kişiye ilişkin veri bulunmaktadır. Araştırmaların bir tanesi yalnızca evli kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Diğer ikisine ise tüm cinsiyetlerden kişiler dahil edilmiştir. Sistemik derlemeye dahil edilen çalışmalar 18-65+ yaş aralığındaki kişilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaların ikisi yalnızca evli kişilerle gerçekleştirilirken, birine evli ve ilişkisi olan çiftler dahil edilmiştir. Çalışmalarda toplam 343 erkek, 744 kadın, 2 non-binary katılımcı bulunmaktadır. Çalışmaların katılımcılarının çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır (%68,3).

Tablo 4. Katılımcıların Genel Özellikleri

Araştırma	Örneklem hacmi (n)	Yaş Aralığı	Cinsiyet (n)		
Erişkin Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rolü ile Cinsel Doyumun İlişkisi (Yılmaz, 2014)	100	18-65	Kadın	Erkek	
			100	0	
Toplumsal Cinsiyet Roller ve Cinsellik Kalitesi İlişkisinde Sosyal Onay İhtiyacının Aracı Rolü (Karakurt, 2021)	576	18-65+	Kadın	Erkek	Non-binary
			414	160	2
Toplumsal Cinsiyet Roller ile Cinsel Doyum ve Cinsel Özgüven Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Karagöz, 2021)	413	18-55	Kadın	Erkek	
			230	183	

Tablo 5. Araştırmaların Detaylarını Gösteren Kod Cetveli

Yazar(yıl)/Ülke	Amaç	Veri Toplama Yılı	Çalışma Deseni	Örneklem Hacmi ve Özellikleri	Yaş Aralığı	Ölçüm Araçları
Yılmaz, 2014 / Türkiye	<i>“Çalışmada, DSM-IV tanı kriterlerine göre herhangi bir psikiyatrik bozukluğu olmayan, 18-65 yaş arasındaki evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsel doyumları</i>	2014	İlişkisel	Psikolojik problemi olmayan Evli kadınlar (n=100)	18-65	-Glombok Rust Cinsel Doyum Ölçeği, Kadın Formu -Toplumsal

	<i>arasındaki ilişki ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.”</i>					Cinsiyet Rollerini Tutumu Ölçeği -Demografik Bilgi Formu
Karakurt, 2021 / Türkiye	<i>“Çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsellik kalitesi ilişkisinde sosyal onay ihtiyacının aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.”</i>	2020-2021	İlişkisel	18 yaşını doldurmuş evli ya da ilişkisi olan beraber yaşayan ve beraber yaşamayan çiftler (n=576) Kadın (n=414) Erkek (n=160) Non-binary (n=2) Evli bireyler (n=241) İlişkisi olan ve beraber yaşayan bireyler (n=65) İlişkisi olan ve ayrı yaşayan bireyler (n=255)	18-65+	-Kişisel Bilgi Formu -Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği -Yeni Cinsel Doyum Ölçeği -Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği
Karagöz, 2021 / Türkiye	<i>“Çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri ile; cinsel doyum ve cinsel özgüven arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.”</i>	-	İlişkisel	Bekar ve evli bireyler (n= 413) Bekar ve son üç aydır cinsel yaşama sahip bireyler (n=196) Evli bireyler (n=217) Kadınlar (n=230) Erkek bireyler (n=183)	18-55	- Sosyodemografik Bilgi Formu -Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği -Golombok Rust Cinsel Doyum Ölçeği -Cinsel Özgüven Ölçeği

4.3 TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN KADINLARIN CİNSEL DOYUMUNA ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR

Sistemik derlemeye dahil edilen çalışmaların bulgularında yalnızca toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumun etkisi değil, toplumsal cinsiyet rollerinin ve cinsel doyumun başka değişkenlerle ilişkisi de incelenmiştir.

Bu sebeple, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bulgular Tablo 6'da, cinsel doyuma ilişkin bulgular Tablo 7'de bulunan kod cetvelinde sunulmuştur. İncelenen çalışmaların toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumuna etkisine ilişkin bulguları ise Tablo 8'de yer alan kod cetvelinde gösterilmiştir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bulgulara bakıldığında; Yılmaz (2014)'ün çalışmasında yaş, eğitim durumu, kadınların eşlerinin eğitim durumu, meslek, kadınların eşlerinin mesleği, çalışma durumu, eşlerinin çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, gelir durumu, aile içi ilişkilere dışarıdan müdahale durumu, kadınların annesinin çalışma durumu, evlilik biçimi, aile tipi ve ailenin dışarıdan biri ile yaşama durumu değişkenlerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisine bakılmıştır. Değişkenlerde yaş, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, çalışma durumu, eşin çalışma durumu, evlilik süresi ve evlilik biçimi değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

Karakurt (2021)'in çalışmasında ise; yaş, eğitim seviyesi, evli olup olmama ve sosyal onay ihtiyacı değişkenlerine bakılmış, eğitim seviyesi hariç diğer değişkenlerin hepsi toplumsal cinsiyet rol puanlarında anlamlı farklılık göstermiştir.

Son olarak, Karagöz (2021)'in çalışmasına bakıldığında, cinsiyet ve evli olup olmama değişkenlerinin ikisi de toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisi incelendiğinde anlamlı farklılık göstermiştir.

Cinsel doyuma ilişkin bulgulara bakıldığında; Yılmaz (2014)'ün çalışmasında cinsel doyum ile anlamlı düzeyde farklılık gösteren değişkenlerin evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı ve evlilik biçimi olduğu görülmüştür.

Karakurt (2021)'in çalışmasında; sosyal onay ihtiyacının cinsellik kalitesini anlamlı düzeyde yordadığı ve yaş değişkeninin cinsel doyumda anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür.

Son olarak Karagöz (2021)'in çalışmasında ise kadınların cinsel doyum puanları erkeklerden daha fazla çıkmıştır. Ek olarak, evli katılımcılarda iletişim, doyum, kaçınma, dokunma ve cinsel doyum toplam puanları yüksek iken, bekar olup aktif cinsel yaşamı olan bireylerin kendini açığa vurma, cinsel cesaret ve genel cinsel özgüven algıları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmanın incelediği başlıca bulgular olan toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların cinsel doyumuna etkisine ilişkin bulgulara bakıldığında (Tablo 8) ise; çalışmaların hepsinde öngörüldüğü üzere toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunda istatistiksel olarak anlamlı ilişki görülmüştür. Geleneksel ya da eşitlikçi tutuma sahip olmanın cinsel doyumda önemli bir belirleyici olduğu desteklenmektedir.

Tablo 6. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Başlıca Sonuçlarını Gösteren Kod Cetveli

Yazar (Yıl) / Ülke	Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin başlıca bulgular
Yılmaz (2014) / Türkiye	<ul style="list-style-type: none"> -Kadınların yaşları arttıkça gelenekselliklerinin arttığı görülmüştür. Ancak kadınların toplumsal cinsiyet rol puanları yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. - Kadınların eğitim durumları arttıkça gelenekselliklerinin azaldığı görülmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rol puanları eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. - Kadınların eşlerinin eğitim durumları arttıkça gelenekselliklerinin azaldığı görülmektedir. Anlamlı farklılık göstermiştir. Eşi ilköğretim mezunu ile eşi yüksek lisans mezunu olan kadınlar arasındaki toplumsal cinsiyet rol puanlarında anlamlı farklılık vardır. Diğer eğitim durumlarında anlamlı farklılık yoktur. -Toplumsal cinsiyet rol puanları mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. - Kadınların eşlerinin mesleklerine göre toplumsal cinsiyet rol puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. - Çalışan kadınların, çalışmayan ve emekli kadınlardan daha az geleneksel oldukları görülmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rol puanları, çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. - Eşi çalışan kadınların, eşi çalışmayan ve emekli olan kadınlardan daha az geleneksel oldukları

	<p>görülmemektedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kadınların evlilik süreleri arttıkça gelenekselliklerinin arttığı görülmektedir. Anlamli farklılık söz konusudur. - Kadınların çocuk sayısı arttıkça gelenekselliklerinin arttığı görülmektedir. Anlamli farklılık yoktur. - Kadınların gelirleri arttıkça gelenekselliklerinin azaldığı görülmektedir. Anlamli farklılık yoktur. - Hem görücü usulü hem de flört ederek evlenen ve sadece flört ederek evlenen kadınların, sadece görücü usulü ile evlenen kadınlardan daha az geleneksel oldukları görülmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rol puanları evlenme biçimlerine göre anlamli farklılık göstermektedir. - Geniş ailesi olan kadınların çekirdek ailesi olanlardan daha az geleneksel oldukları görülmektedir. Anlamli farklılık yoktur.
Karakurt (2021) / Türkiye	<ul style="list-style-type: none"> -Eğitim seviyesi, toplumsal cinsiyet rol tutumunda anlamli bir farklılık yaratmamaktadır. - 18-24 yaş grubundaki katılımcılar, 45-54 yaş grubundaki katılımcılara göre toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinde daha yüksek puan almışlardır. -Evli olan katılımcıların, ilişkisi olup partneri ile beraber yaşayan ve ilişkisi olan fakat partneri ile ayrı yaşayan katılımcılara göre toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinden aldıkları puanın anlamli düzeyde daha az olduğu görülmüştür. -Toplumsal cinsiyet rolleri sosyal onay ihtiyacını istatistiksel olarak anlamli düzeyde yordamaktadır.
Karagöz (2021) / Türkiye	<ul style="list-style-type: none"> -Kadınların; erkeklere göre daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu gözlenmiştir. -Bekar olup aktif cinsel yaşamı olan bireylerin daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu gözlenmiştir.

Tablo 7. Cinsel Doyuma İlişkin Başlıca Sonuçlarını Gösteren Kod Cetveli

Yazar (Yıl) / Ülke	Cinsel doyuma ilişkin başlıca bulgular
Yılmaz (2014) / Türkiye	<ul style="list-style-type: none"> -19-29 yaş arasındaki kadınların cinsel doyumlarının sorunsuz, 30 yaş ve üstündeki kadınların cinsel doyumlarının sorunlu olduğu görülmektedir. Anlamli farklılık yoktur. - Okuryazar olan ve olmayan, ilköğretim, ortaöğretim mezunu olanların cinsel doyumunu sorunlu, üniversite ve üstünde eğitim alanların cinsel doyumlarının sorunsuz olduğu görülmektedir. Anlamli farklılık görülmemiştir. - Eşi ilköğretim, ortaöğretim, üniversite mezunu olan kadınların cinsel doyumlarının sorunlu olduğu, eşi yüksek lisans mezunu olan kadınların cinsel doyumlarının sorunsuz olduğu görülmekte, ancak anlamli bir farklılık görülmemiştir. -Kadınların cinsel doyum puanlarının mesleklerine göre anlamli farklılık göstermediği görülmüştür.

	<p>- Kadınların evlilik süreleri arttıkça cinsel doyumlarının azaldığı görülmektedir. Kadınların cinsel doyum puanlarının evlilik sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür.</p> <p>-Kadınların çocuğunun olup olmaması cinsel doyum puanlarında anlamlı farklılık göstermiştir. Çocuğu olmayanların cinsel doyumları sorunsuz olarak görülmüştür.</p> <p>-Kadınların çocuk sayıları arttıkça cinsel doyumlarının azaldığı görülmektedir. Cinsel doyum puanları çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir. 1-2 çocuğu olan ile 3-4 çocuğu olanlar arasında anlamlı farklılık vardır.</p> <p>- Kadınların gelirleri arttıkça cinsel doyumları artmaktadır. Anlamlı farklılık görülmemiştir.</p> <p>- Sadece flört ederek evlenen kadınların cinsel doyumları sorunsuz, diğer evlenme biçimlerinde cinsel doyum sorunlu olarak raporlanmıştır.</p>
Karakurt (2021) / Türkiye	<p>-Bireyin sosyal onay ihtiyacı arttıkça, cinsellik doyumunun azaldığı, sosyal onay ihtiyacı azaldıkça cinsel doyumunun arttığı görülmüştür.</p> <p>-Eğitim seviyesinin cinsellikten alınan doyumda ve sosyal onay ihtiyacında anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.</p> <p>-18-24 yaş arasındaki katılımcıların, 55-64 yaş grubundaki katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde cinsellikten daha fazla doyum aldığı bulunmuştur.</p> <p>-Sosyal onay ihtiyacının cinsellik kalitesini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.</p>
Karagöz (2021) / Türkiye	<p>-Kadınların cinsel doyum toplam puanları anlamlı olarak erkeklerden daha yüksek bulunmuştur.</p> <p>-Evli katılımcıların iletişim, doyum, kaçınma, dokunma ve cinsel doyum toplam puanları daha yüksek bulunmuştur.</p> <p>-Bekar erkeklerin ereksiyon bozukluğu puanları, evli erkeklerin ise erken boşalma puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.</p> <p>-Bekar ve evli kadınların vajinismus ve orgazm bozukluklarının benzer sonuçlara sahip olduğu gözlenmiştir.</p> <p>-Bekar olup aktif cinsel yaşamı olan bireylerin cinsel açıdan kendini açığa vurma, cinsel cesaret ve genel cinsel özgüven algıları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.</p>

Tablo 8. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin İlişkiye İlişkin Başlıca Sonuçlarını Gösteren Kod Cetveli

Yazar (Yıl) / Ülke	Toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsel doyum arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular
Yılmaz (2014) / Türkiye	-Toplumsal cinsiyet rol puanları ortalamadan yüksek olan kadınların cinsel doyumlarının sorunsuz olduğu görülmektedir. Kadınların cinsel doyumları toplumsal cinsiyet rol puanlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Dolayısıyla gelenekselliğe yakın olan kadınların cinsel

	<p>doyumlarının sorunlu, eşitliğe yakın olan yakınlarının ise cinsel doyumlarının sorunsuz olduğu görülmüştür.</p>
Karakurt (2021) / Türkiye	<p>-Toplumsal cinsiyet rolleri değişkeni ile cinsellik doyumunu değişkeni arasında pozitif yönde anlamlı ilişki varken, sosyal onay ihtiyacı değişkeni ile arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yani bireyin toplumsal cinsiyet rolü eşitlikçi tutuma yaklaştıkça birey cinsel anlamda daha fazla doyum yaşarken geleneksel tutumda daha az doyum aldığı söylenebilir. Yine bireyin sosyal onay ihtiyacı arttığında, geleneksel cinsiyet rollerini devam ettirme eğiliminde olduğu, eşitlikçi tutum puanında artış gösteren bireyin ise sosyal onay ihtiyacının azaldığı görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı ile cinsellik doyumunu arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.</p> <p>-Toplumsal cinsiyet rollerinin cinsellik kalitesini de anlamlı düzeyde yordadığı ortaya konmuştur.</p>
Karagöz (2021) / Türkiye	<p>-Erkek cinsiyet rolü puanları arttıkça iletişim ve doyum puanları azalmaktadır.</p> <p>-Toplumsal cinsiyet rolü toplam puanları arttıkça iletişim, doyum, dokunma ve cinsel doyum toplam puanları azalmaktadır.</p> <p>-Geleneksel cinsiyet rolü puanları arttıkça iletişim ve doyum puanları azalmaktadır.</p> <p>-Eşitlikçi cinsiyet rolü puanları arttıkça cinsel açıdan kendini açığa vurma ve cinsel özgüven toplam puanları da artış göstermiştir.</p> <p>-Toplumsal cinsiyet rolü bileşenlerinin birlikte cinsel doyum ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.</p> <p>-Toplumsal cinsiyet rolleri cinsel doyumdaki değişimin %4'ünü açıklamıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri bileşenlerinden sadece geleneksel cinsiyet rolünün cinsel doyumun anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür.</p> <p>-Kadın cinsiyet rolü ile ilgili olumlu bakış açısı cinsel özgüven üzerinde pozitif yönlü bir etkiye sahiptir.</p>

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu sistematik derlemenin temel amacı; toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkiye dair kanıtlar ortaya konmuştur. Derlemeye dahil edilen üç çalışmada da toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsel doyum arasındaki ilişki bulgularında yer almaktadır. Eşitlikçi tutuma sahip kadınların cinsel doyumunu daha sorunsuz görünmektedir. Sistematik derlemeye dahil edilen çalışmalardan üçü de doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Ancak buna ek olarak, derlemeye dahil edilen çalışmalarda; hem toplumsal cinsiyet rollerinin hem de cinsel doyumun çeşitli demografik değişkenlerle ilişkileriyle ilgili bulgular da ortaya konmuştur. Derlemenin amaçları arasında Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisine dikkat çekmek ve mevcut çalışmaların eksikliklerini belirlemek de yer almaktadır. Dolayısıyla bu bölümde; kadınların cinsel doyumunu etkileyen faktörler toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile alanyazındaki diğer araştırmalar da göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

Uluslararası alanyazında, doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkiyi ele alan sistematik derleme çalışmasına rastlanmamıştır. Ancak toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel doyum, cinsel yaşamda tatmin gibi değişkenlerin arasındaki ilişkiyi vurgulayacak veya destekleyecek bir çok çalışma bulunmaktadır. Cinsel doyum uluslararası literatürde yaygın olarak toplumsal cinsiyet perspektifinden cinsiyet farklılıklarına odaklanılarak çalışılmıştır. Cinsel doyum konusunda cinsiyet farklılıkları olduğu ve kadınların cinsellikten erkeklere kıyasla daha az tatmin aldığı meta analiz çalışmalarında da ortaya konmuştur (Petersen ve Hyde, 2010; Oliver ve Hyde, 1993).

Geleneksel rollerin kadınların cinsel doyumunu ile ilişkisinde kültür bazlı çalışmalar özellikle dikkat çekmektedir. Farklı kültürlerden çalışmalara bakıldığında,

Ekvador'da gerçekleştirilen bir çalışmada Batılı olmayan kültürlerde cinselliğin bireysel, ilişkisel ve sosyokültürel yönlerini ele alan çalışmaların az olmasına dikkat çekilmiştir. Çalışmada Ekvador'da dini inançların ve kültürün cinselliğe etkisi vurgulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarında ise toplumun kültürünün ve değerlerinin kadınların cinselliğinde etkili olduğu, cinsel muhafazakarlık arttıkça kadınların cinsel tatmininin azaldığı görülmüştür (Hidalgo ve Dewitte, 2021). Yine toplumsal değerlerin cinsellikte etkisinin yüksek olduğu bir kültüre sahip olan Suudi Arabistan'da gerçekleştirilen bir araştırmada, kadınların ilişki doyumlarında cinsel doyumun ve cinsel arzunun öneminin altı çizilmiştir (Attaky ve ark., 2021). İspanya'da cinsel doyumdaki cinsiyet temelli eşitsizlikleri vurgulamak için gerçekleştirilen bir çalışmada ise cinsel doyumda cinsiyet temelli ve sosyal sınıfa dayalı eşitsizliklerin söz konusu olduğu ve kadınların cinsel doyumunda bu eşitsizliklerin incelenmesinin öneminin altı çizilmiştir (Castellanos-Torres ve ark., 2013).

Geleneksel rollerin birçok kültürde etkisi görülmektedir. Bu noktada kültür duyarlı çalışmalar önem taşımaktadır. Türkiye'de ise bu sistematik derlemede incelendiği üzere bu konuda çalışmaların az olması yeni çalışmalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Uluslararası alanyazında da geleneksel cinsel rollerin kadınların cinsel yaşamına etkisinin incelenmesi gerektiğini vurgulayan ve destekleyen çalışmalar vardır. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin kendi dünyalarını nasıl anladıkları ve nasıl davrandıkları konusunda güçlü mesajlar sağlar. Ek olarak, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin cinsel ilişkilere nasıl girmeleri gerektiğine dair belirli yönergeler sağlayan cinsel senaryolar da oluşturur. Örneğin; Gonzales-Rivas (2017)'in çalışmasında, cinsel aktiviteyi başlatma ile ilgili geleneksel senaryoların kadınların cinselliklerini ve eylemliliklerini kısıtladığı görülmüştür. Sosyal yapıların kadının cinsel doyumundaki etkisini vurgulayan Amerika'da gerçekleştirilen bir araştırmada ise; bildirilen cinsel tatmin seviyesinin anlamını yorumlarken psiko-sosyal boyutun dikkate alınmasının önemi gösterilmiştir (Socher, 1999). Cinsel doyumun bağımlı değişken olarak ele alındığı ve yurtdışında gerçekleştirilen bir sistematik derleme çalışmasında, cinsel doyumda kültürel inançların ve değerlerin etkili bir faktör olduğu vurgulanmıştır (Sánchez-Fuentes ve ark.,

2014). Dolayısıyla hem dünyada hem de Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumunda dikkate alınması ve araştırılması gereken bir faktör olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada incelenen araştırmalardan birinin sadece evli kadınlarla (Yılmaz, 2014), diğerlerinin hem evli hem de bekar ve partneri olan kadınlarla (Karakurt, 2021; Karagöz, 2021) gerçekleştirildiği görülmektedir. Evlilikle ilişkili değişkenlerin çoğunun cinsel doyum üzerinde anlamlı farklılık yarattığı görülmektedir. Bulgular incelendiğinde; evlilik süresi arttıkça cinsel doyumda sorunlar görülmekte; aynı zamanda geleneksel cinsel tutumların da evlilik süresi arttıkça arttığı görülmektedir. Evlilik süresi, evlilik doyumunu yordayan değişkenlerden biridir (Öz ve Tatar, 2020). Evli kişilerin yaşadıkları ilişkiye dair algıları, cinsel doyumları ile ilişkilidir. Uyumlu algılanan ilişkilerde cinsel doyum daha fazladır (Türkseven ve ark., 2020). Bir araştırmada, evliliğe yüklenen anlama bakıldığında evlilikle ilgili olumsuz bakış açısı olan kişilerin engellenmişlik hissedebildiği görülmüştür (Yazıcı ve Demirli, 2020). Bu da evli kişilerin evlenmeden önce maruz kaldığı sosyal normların önemini ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadınların geleneksel rollere daha fazla maruz kalmalarının, cinsel doyumlarını da olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Evlenmeye hazırlanan kişilerin cinsel mitlere inancını araştıran bir çalışmada ise evlilik öncesinde cinsellik alanında bilgi ve danışmanlık hizmetlerine erişimin, kişilerin hem evlilik uyumuna hem de cinsel doyumuna katkı sağlayabileceğinin altı çizilmiştir (Kilci ve Özsoy, 2019). Cinsel doyumda evlilik süresi etkiliyken; benzer şekilde evlilik doyumunda da cinsel yaşamdaki doyumun anlamlı düzeyde yordayıcı bir değişken olduğu görülmektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013). Yetiştirilme biçimi ve öğrenmelerin önemi, ebeveyn tutumları ile ilgili bir araştırmada da ortaya konmuştur. Ebeveynlerin tutumu daha eşitlikçi ise kişilerin evlilik doyumunu daha yüksek olmaktadır (Demirli ve Kendir, 2016). Ebeveynlerin otoriter ya da demokratik olması kişilerin evlilik tutumuna yansımakta, evlilikten beklenen rollerin geleneksel ya da eşitlikçi olması ile ilişkili görünmektedir (Tosun ve Yazıcı, 2021). Türkiye’de de evliliğe ilişkin inanışlar geleneksel rollerin sürdürülmesine sebep olabilmektedir. Hatta bir araştırmada, toplumun kültürünü yansıtmada önemli olan maniler gözden

geçirilmiş ve manilerde, evlilik inancının yansımaları incelenmiş, evlilikte kadınların geleneksel rollerini sürdüren vurguların ve kadının fedakarlığı vurgularının oldukça fazla olduğu görülmüştür (Çiftçi, 2018). Benzer şekilde Türkiye’de televizyonda yayınlanan evlilik programlarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin unsurların nasıl yer aldığını araştıran bir çalışmada; bir evlilik programı analiz edilmiş ve programda hem evlilikte hem de toplumda ataerkil kalıpların sürdürüldüğü ve toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimine katkı sağlandığı görülmüştür (Akıner ve Eren, 2013).

Derlemeye dahil edilen çalışmalarda evlilik biçiminde de anlamlı farklılıklar görülmüştür. Görücü usulü ile evlenen kadınların flört ederek evlenen kadınlardan daha geleneksel olduğu görülmektedir. Ek olarak, flört ile evlenen kişilerin cinsel doyumunun daha sorunsuz olduğu da görülmektedir. Evlenme biçimi kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumunda da etkili olabilmektedir. Bu durumun, evlenmeden önce maruz kalınan ve içselleştirilen cinsiyete dayalı rollerle ilişki olabileceği düşünülmektedir. Örneğin; vajinismus olan kadınlarla yapılan bir çalışmada, bu cinsel işlev bozukluğunu yaşayan katılımcıların görücü usulü ile evlenme oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Doğan ve Saraçoğlu, 2009). Vajinismus sosyal ve kültürel bağlamda ele alan bir araştırmada, vajinismusun korku, bekaret gibi kültürel senaryolarla yüksek oranda ilişkili olduğu görülmüştür (Turan Yunusoğlu, 2019). Vajinismus, geleneksel rollerin kadınlara yüklediği kültürlerde daha sık görülebilmektedir (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, b.t.).

Evlilik ve evlilikle ilişkili faktörlerin; kadının cinsel doyumu ile toplumsal cinsiyet rollerinin ilişkisindeki önemi, alanyazındaki çalışmalarda da vurgulanmıştır. Bu bağlantı yoğunlukla kültürel olarak evlilikte kadına atfedilen rollerden ileri gelmektedir. Kadının evlilikte sorumlulukları, geleneksel rollerin kadınlara atfedilmesi toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürülmesine sebep olmaktadır. Bir araştırmada, akademisyen olan kadınların yine ev içi sorumluluklarının devam etmesinin iş ve ev içi sorumluluk dengesinin kurulmasında zorlanması (zihinsel yük) ile sonuçlandığı görülmüştür ve özellikle partnerlerin iş bölümünün eşit dağılımının evlilik uyumunu arttığı vurgulanmıştır (Erzeybek ve Çiftçi, 2019).

Yine bu derleme çalışmasının bulgularında, çocuğu olmayan kadınların cinsel doyumunun çocuğu olan kadınlara kıyasla daha sorunsuz olduğu dikkat çekmektedir. Bu veri de çocuk bakım sorumluluğunun kadınlar ve erkekler arasında eşitsiz dağılımının kadınların cinsel doyumunda etkili bir faktör olabileceğini göstermektedir. Barnett ve arkadaşları (1993), evlilikteki rollerin önemine vurgu yapmıştır, rol dağılımlarının hem cinsel doyum hem de evlilik doyumunu üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Cinsel doyumda partnerlerin ilişkisinin ve evlilik doyumundaki etkisinin önemini altı çizilmiştir (Barnett ve arkadaşlarından aktaran Gülsün ve ark., 2009). Ek olarak, bu derlemenin bulgularında evli kadınların bekar kadınlara kıyasla gelenekselliğinin daha yüksek olduğu ve bekar kadınların evli kadınlara kıyasla cinsel doyumunun daha sorunsuz olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, evliliğin toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisi konusunda önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Ayrıca bekar ve evli kadınların cinsel doyumunu üzerine yapılan araştırmalarda bu değişkenin derinlemesine ele alınması gerektiğini de göstermektedir. Kadınların cinsel doyumunu üzerine yapılmış literatürdeki çalışmaların çoğunluğunun evli kadınlarla yapıldığı da göz önüne alınırsa, kadınların cinsel doyumunu konusunda gelecekte yapılacak çalışmalarda aktif cinsel yaşamı olan bekâr kadınlarla da yapılması alana önemli katkı sağlayacak ve kadınların deneyimlerinin çeşitliliğinin ortaya konmasını sağlayacaktır.

İncelenen çalışmalarda dikkat çeken değişkenlerden bir tanesi de yaş değişkenidir. Yaş değişkeni yapılan çalışmalarda hem cinsel doyumda hem de toplumsal cinsiyet rollerinde anlamlı olarak yordayıcı bir değişken olarak görülmektedir. Yaş arttıkça hem cinsel doyumda azalma görülmekte, hem de gelenekselliğin arttığı görülmektedir. Yaş ile ilgili alanyazında farklı bulgular bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinde geleneksel ve eşitlikçi tutumlar Kadılar'ın (2011) araştırmasına göre yaş ile değişmektedir. Genç kadınların daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmüştür. Yine başka bir araştırmada da yaş arttıkça geleneksel tutumun arttığı belirtilmiştir (Kodan, 2013). Cinsel doyumda ise yaş değişkeninin anlamlı farklılık göstermediği araştırmalar varken alanyazında yoğunlukla yaşın anlamlı farklılık yarattığı araştırmalar olduğu görülmektedir (Karaahmet, 2017; Güleröğlü ve Beşer, 2014; Sadi, 2014; Özkan

ve ark., 2009). Bu bağlamda hem toplumsal cinsiyet rolleri hem de cinsel doyum açısından farklı yaş grubundan kadınların yer aldığı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarındaki kadınların öznel deneyimlerine odaklanan çalışmaların yapılması da önemli görünmektedir.

Eğitim düzeyinin yüksek olması hem cinsel doyumda hem de toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarda belirleyici görünmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça gelenekselliğin azaldığı, cinsel doyumun ise arttığı görülmektedir. Eğitim düzeyinde de literatürde farklılıklar görülmektedir. Kimi araştırmalarda eğitim düzeyi anlamlı farklılık yaratmamıştır (Ahmed ve ark., 2014). Ancak alanyazında eğitim düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalar da bulunmaktadır (Güvel, 2004; Özerdoğan ve ark. 2009; Ege ve ark., 2010). Ancak cinsel doyumda bilgiye erişimin önemi düşünüldüğünde, cinsellikle ilgili bilgilere erişim için eğitim düzeyinin yüksek olması kolaylaştırıcı bir etken olabilir. Cinsellikle ilgili doğru ve uygun eğitime ve bilgilere erişimin kadınların cinselliklerinin kontrolünü almasındaki önemi düşünülecek olursa kadınların eğitime erişimi önemlidir. Cinsel mitlere inancın azalması için öğrenme süreçlerinin ve cinselliği özgürce yaşayabilmenin önemi Kilci (2018)'in çalışmasında da vurgulanmıştır. Cinsellik, özellikle de kadın cinselliği yetişkinliğe gelene kadar mitlerden ve şehir efsanelerinden öğrenilmektedir. Hem dünyada hem de Türkiye'de kadın cinselliği ile ilgili çok fazla yanlış bilgi bulunmaktadır. Kadınlar cinselliğe dair bilgilerden mahrum bırakılmakta, cinsel ilişkilere dair korkutulmakta, bedenlerini tanımamaktadır. Özellikle kızlık zarı, bekaret gibi konularda yanlış inanışlar çok yaygın ve çok güçlüdür ve kültürel olarak inşa edilmiş olan bu güçlü inanışları değiştirmek kolay değildir. Çok küçük yaşlardan itibaren öğrenilmeye başlanan cinsiyet rolleri, toplumsal ve kültürel olarak çok güçlü sinyallerle beslenmektedir. Kadınların bedenleri, güzellik ve estetik algısı ve hazza dair bu öğrenmelerin hiçbiri kadınların biricik deneyimlerini yansıtmamaktadır.

Bu çalışmada, en dikkat çekici noktalardan bir tanesi de araştırmaların nicel yöntemle gerçekleştirilmiş olmasıdır. Önemli bulgular ortaya koyan çalışmalar olsa da, kadın cinselliğine dair kadınların deneyimlerini ortaya koyacak olan

nitel yöntem ile yürütülecek araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç, kültürel normların hem toplumsal cinsiyet rolleri hem de kadının cinsel doyumunu noktasında etkisini derinlemesine ortaya koyabilir hem de kadınların biricik deneyimlerinin kadınların kendi ifadeleriyle ortaya koymasını sağlayabilir.

Kadınların cinsel doyumunu kadınların yaşam doyumunun yükselmesi için önemlidir. Karakuş (2019) alışmasında cinsel doyumun düşük olmasının yaşam doyumunu da düşürdüğü desteklenmektedir. olak (2017)'in araştırmasında da kadınların cinsel doyumunu ile ilişkide mutlu olma düzeyleri arasındaki ilişki desteklenmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri cinsel mitleri ve cinsel tabuları arttırmaktadır. Eşitlikçi tutuma sahip kişilerin cinselliği tabu olarak görme düzeyleri de düşüktür (Derya ve ark., 2017). Toplumsal cinsiyet rolleri cinsel yakınlığa ilişkin tutumlar arasında anlamlı ilişki vardır, aynı araştırmada toplumsal cinsiyet rollerinin de cinsel yakınlık üzerinde etkisi ortaya konmuştur. (Yıldıray ve elik, 2020). Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından eşitlikçi tutuma sahip olma kadınların cinsel doyumunu için önemli görünmektedir. Örneğin; bir çalışmada, eşitlikçi tutuma sahip kadınların cinsellikte tutumlarının farklılaştığı, hakimiyet kurma yönünde tutumun yükseldiği görülmüştür (Haymana ve Kolburan, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri; kadınlık ve erkeklik konusunda günlük deneyimlerimizi ve davranışlarımızı şekillendirir. Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden yaklaşım ile bu şekillenmenin sosyal ve toplumsal olarak inşa edilmiş olduğunu görmek mümkün olmaktadır (Dedeoğlu, 2000). Foucault'nun da tartıştığı üzere; cinsellikle ilgili normlar toplumsal etkileşimlerle inşa edilmiştir ve bu inşa süreci toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında bedenlerin kişilerin bedenleri olmaktan çıkmasına ve özne olma deneyimlerinin geride kalmasına sebep olabilmektedir (Foucault, 2020). Heteroseksüellik de norm olarak varlığını sürdürdüğünde heteroseksüel kadınların öznel deneyimleri geri planda kalabilmektedir (Direk, 2018). Dolayısıyla kadın cinselliğinin yaşanması, bu rollerin içerisinde kısıtlı kalmaktadır. Özellikle Türkiye zeline toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınların cinsel doyumunu arasındaki ilişkiyi araştıran daha fazla çalışma olması gerekmektedir. Bu araştırmalar ortaya koyacağı

derinlemesine bulgularla tıp, psikoloji, sosyoloji, siyaset gibi pek çok disipline katkı sağlayacaktır.

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisini araştıran bu çalışmada incelenen çalışmaların başlıca bulgularına bakıldığında; öngörüldüğü üzere toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkinin tüm çalışmalarda ortaya konduğu görülmüştür.

Yılmaz (2014)'in çalışma bulgularına bakıldığında; başlıca bulgu olarak kadınların cinsel doyumları ile toplumsal cinsiyet rol puanları arasında anlamlı ilişki ortaya konmuştur. Gelenekselliğe yakın toplam puanı olan katılımcıların cinsel doyumlarının sorunlu, eşitlikiliğe yakın olanlarınsa cinsel doyumlarının sorunsuz olduğu ortaya konmuştur.

Karagöz (2021)'in çalışma bulgularına bakıldığında; Yılmaz (2014)'in çalışmasına benzer olarak, başlıca bulgu toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsel doyum değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Ortaya konan ilişkinin negatif yönlü olduğu görülmektedir yani kadınlarda geleneksellik arttıka cinsel doyumun azaldığı tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan bir diğer değişken olan cinsel özgüvenin de toplumsal cinsiyet rolleri ile negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Eşitlikçi tutumun hem cinsel doyumunu hem de cinsel özgüveni arttırdığı görülmektedir.

Son olarak sistematik derlemeye dahil edilmiş olan Karakurt (2021)'in çalışmasında da benzer olarak, toplumsal cinsiyet rolleri ile cinsellik doyumunu arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Toplumsal cinsiyet rolleri açısından eşitlikçi tutuma sahip olmanın kişilerin cinsel doyumunu arttırdığı ortaya konmuştur.

Sistematik derlemeye dahil edilen üç çalışmada da incelenen toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Çalışmaların hepsinde ortaya konan ilişki oldukça önemlidir ve kadının cinsel doyumunu ile ilgili araştırmalarda toplumsal cinsiyet rollerinin ele alınması gereken önemli bir değişken olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu konuda yapılan araştırma sayısının az olduğu dikkat çekmektedir. Literatüre bakıldığında, kadınların cinsel doyumuna ilişkin pek çok araştırma olduğu

görülmekte ancak toplumsal cinsiyet rolleri ile birlikte ele alınan çok az araştırma olduğu görülmektedir. Konuşulması zor görülen cinsellik konusunda feminist yöntemle yürütülecek olan araştırmalara ihtiyaç kadınların seslerinin ve öznelliklerinin ortaya konması açısından da ayrı bir öneme sahiptir.

Bu çalışma, Türkiye’de toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumu arasındaki ilişkiyi irdeleyen ilk sistematik derleme çalışmasıdır. Araştırmaya yalnızca 2000-2021 yılı arasındaki çalışmalar dahil edilmiştir. Araştırmada yalnızca doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumu arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların dahil edilmesi ile bulguların değerlendirmesinde karşılaştırma yapılmasının kolaylaşması sağlanmıştır. Geniş alanyazın taraması sağlayan ve ilgili literatürü içeren elektronik veri tabanlarının sistematik olarak taranması ve elde edilen bulguların alanyazında yer alan diğer çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermesi bu çalışmanın güçlü yanı olarak kabul edilebilir. Ek olarak dahil edilen çalışmalarda cinsel doyum puanları ve toplumsal cinsiyet rol puanları için benzer ölçeklerin kullanılması, verilerin karşılaştırılmasına imkan vermektedir. Mevcut sistematik derleme çalışmasının belirtilen güçlü yönleri dışında bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır:

1.Sınırlılıklardan biri çalışmaların hepsinde (n=3) nicel araştırma deseninin kullanılmış olması ve bu sebeple tüm bulguların ilişkisel veri sağlamasıdır. Bu doğrultuda, kadının cinsel doyumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki ve kadının cinsel doyumuna etki eden faktörler araştırılırken; nedensel ilişkinin tespit edilebileceği farklı araştırma desenlerinin kullanıldığı ve özellikle kadınların kendi ihtiyaçlarını kendi bakış açılarından ifade edebildiği alanların açıldığı çalışmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

2.Bu çalışmanın bir sınırlılığı da; derlemeye dahil edilen çalışmaların örneklem hacimlerinin geniş olmamasıdır. Tablo 5’te de yer verildiği üzere, Yılmaz (2014)’ın çalışmasında örneklem hacmi 100, Karakurt (2021)’un çalışmasında örneklem hacmi 576, Karagöz (2021)’ün çalışmasında ise örneklem hacmi 413’tür. Bu nedenle çalışmaların örneklem sınırlılığı bulunmaktadır. Daha geniş örnekleme sahip ulusal araştırmalara ihtiyaç vardır.

3. Sistemantik derlemeye dahil edilen çalışmalardaki katılımcıların yaş aralığının da geniş olduğu görülmektedir. Yaş, toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisinin araştırılmasında eğitim düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı gibi değişkenleri de etkileyebileceği için kontrol edilmesi gereken karıştırıcı bir değişkendir. Dolayısıyla bu durum, çalışmalardan elde edilen bulguların farklı yaş aralıklarındaki kadınların deneyimlerinin derinlemesine ortaya konulamamasına sebep olmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda yaş değişkeninin kontrol edilmesi önemlidir.

Bu sistemantik derleme araştırması sahip olduğu sınırlılıklara rağmen toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumunu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmaların, hem sınırlılıklar dikkate alınarak hem de bu çalışmanın bulguları dikkate alınarak gerçekleştirilmesi alanyazına katkı sağlaması açısından önemlidir.

Kadın cinselliği ile ilgili sürdürülen mitler ve kadınların özgürce cinselliğini yaşamasını engelleyen normlar oldukça güçlüdür. Mitler gerçeklerden değil, kültürel normlardan beslenmektedir. Kadınların cinselliğinin kontrol edilmesinin bir yolu olarak sürdürülen normların azalması ve kadınların cinsel doyumunun yükselmesi için doğru ve uygun cinsel eğitime erişimi oldukça önemlidir. Cinsel doyum konusunda cinsiyet farklılıkları olduğu ve kadınların cinsellikten erkeklere kıyasla daha az tatmin aldığı meta analiz çalışmalarında da ortaya konmuştur (Petersen ve Hyde, 2010; Oliver ve Hyde, 1993). Uzun yıllardır süren kadın düşmanı ve kadın cinselliğine karşı geliştirilmiş olan yaklaşımlar ve kadın bedeninin yalnızca üremeye indirgenmesi durumu, kadınların bedenlerini ve cinselliklerini tanımasını güçleştirmektedir. Cinsel doyum araştırmalarında, feminist araştırmacıların etkisiyle gelen yeni soluklar bu konudaki normlarla mücadelede önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumuna etkisine ilişkin Türkiye’de yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Cinsel doyum hem sağlıklı bir cinsel yaşam için hem de yaşam doyumunu açısından kadınlar için önemli bir kavramdır. Mevcut araştırmalarda da kadınların erkeklere oranla cinsel doyum düzeylerinin daha düşük olduğu ortaya konmuştur. Cinsel doyum yönünden

yaşanan eksiklik kadınları yaşamlarında olumsuz etkilemektedir. Cinsel doyum ve cinsiyet ilişkisinin incelenmesi kadar kadınların kapsayıcı cinsel danışmanlık ve cinsel terapi hizmetlerine erişebilmesi de önemlidir. Kadınları cinsellikleri konusunda edilgen konuma getiren sosyal öğrenmeler, cinsel doyuma ulaşma yolundaki yardım arama davranışını da olumsuz yönde etkilemektedir. Tüm bu veriler ışığında bu çalışmanın; toplumsal cinsiyet rollerinin kadının cinsel doyumu üzerindeki sonuçlarına dikkat çekmesi ve gelecekte yapılacak çalışmalar için öneri niteliğinde kanıtlar sunması beklenmektedir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak aşağıda öneriler sıralanmıştır:

1. Toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumu üzerine Türkiye özelinde daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.
2. Türkiye’de doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile kadının cinsel doyumu üzerine gerçekleştirilmiş üç çalışma vardır. Örneklem bakımından bu konudaki çalışmaların yaş, eğitim düzeyi, medeni durum değişkenleri açısından çeşitlendirilmesi gerekmektedir.
3. Gelecekte yapılacak çalışmalarda; kadınların deneyimlerini daha derinlemesine ele alabilmek adına yüz yüze derinlemesine görüşmelerin olduğu nitel çalışmaların da gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Nitel çalışmalarla Türkiye’de kültürel normların hem toplumsal cinsiyet rolleri hem de kadının cinsel doyumu noktasında etkisi derinlemesine ortaya konabilir hem de kadınların biricik deneyimleri kendi ifadeleriyle ortaya konabilir.
4. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarındaki kadınların öznel deneyimlerine odaklanan çalışmaların yapılması da önemli görülmüştür.
5. Çalışmaların çoğunluğunun evli kadınlarla yapıldığı da göz önüne alınırsa, kadınların cinsel doyumu konusunda gelecekte yapılacak çalışmalarda aktif cinsel yaşamı olan bekâr kadınlarla da yapılması alana önemli katkı sağlayacak ve kadınların deneyimlerinin çeşitliliğinin ortaya konmasını sağlayacaktır.
6. Cinsellikle ilgili bilgiye sahip olma cinsel doyumda etkili görünmektedir. Dolayısıyla bilgiye erişim mekanizmalarının oluşturulması, erken yaşlardan

itibaren yaşıya uygun, kapsamlı ve kapsayıcı cinsel eğitime erişimin sağlanması önem teşkil etmektedir.

7. Kadınları cinsellik alanında eşit haklarından mahrum bırakan her uygulamanın ortadan kaldırılması, kadını ve kadın olma deneyimlerini ortaya koyan bilimsel akademik araştırmaların artması toplumsal değişime katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Ahmed, M.R., Madny, E.H. ve Sayed Ahmed, W.A. (2014). Prevalence Of Female Sexual Dysfunction During Pregnancy Among Egyptian Women. *The Journal Of Obstetrics and Gynaecology Research*, 40, 1023-1029.

Akın, A. (2007). Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayrımcılığı ve Sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26 (2).

Akın, A. (2012). Türkiye’de Değişen Nüfus ve Sağlık Politikaları Doğrultusunda, İsteyerek Düşükler ve Üreme Sağlığı Hizmet Sunumunda Geleceğe Bakış. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(1).

Akiner, N. ve Eren, Ş. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Evlilik Programları . *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1) , 2-20 .

Aktan Mutlu, E. (2009). *Vajinismus tanısı alan hastaların sosyodemografik özelliklerinin cinsel mit inançları, cinsel öyküleri, cinsel doyum düzeyleri ve eş değerlendirme biçimleriyle karşılaştırılması* [Tıpta uzmanlık tezi, İnönü Üniversitesi].

Amato, P. R., ve Booth, A. (1995). Changes in gender role attitudes and perceived marital quality. *American Sociological Review*, 60(1), 58. <https://doi.org/10.2307/2096345>

Apay, S. E., Akpınar, R. B. ve Arslan, S. (2013). Öğrencilerin cinsel mitlerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(2), 96-102.

Attaky, A., Schepers, J. ve Kok, G. (2021). The Role of Sexual Desire, Sexual Satisfaction, and Relationship Satisfaction in the Sexual Function of Arab Couples Living in Saudi Arabia. *Sex Med*, 9.

Avcı, C. (2015). *Cinsel işlev bozukluğu olan ve olmayan kadınların benlik saygıları ve cinsel doyumları arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Ayatollahi, M. (2014). *Cinsel doyumu yordayan demografik ve psikolojik değişkenlerin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Bakırcıoğlu, R. (2011). *Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Barrett, L.F., Lewis, M. ve Havilanda-Jones, J.M. (Ed.). (2016). *Handbook of emotions* (4. Baskı). New York: Guilford Press.

Bilgin, Z. ve Kömürcü, N. (2016). Kadın cinselliği ve kanıt temelli yaklaşımlar. *Androloji Bülteni*, 18(64), 48-55.

Blair, K. L., Cappell, J., ve Pukall, C. F. (2017). Not all orgasms were created equal: Differences in frequency and satisfaction of orgasm experiences by sexual activity in same-sex versus mixed-sex relationships. *The Journal of Sex Research*, 55(6), 719–733. <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1303437>

Braun, V., Gavey, N., ve McPhillips, K. (2003). The “fair deal”? Unpacking accounts of reciprocity in heterosex. *Sexualities*, 6(2), 237–261. doi:10.1177/1363460703006002005

Brook (2021, 26 Şubat). What is gender? <https://www.brook.org.uk/your-life/what-is-gender/> adresinden 13 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.

Can, İ. ve Girgin Büyükbayraktar, Ç. (2018). Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39, 355–372.

Castellanos-Torres, E., Álvarez-Dardet, C., Ruiz-Muñoz, D., ve Pérez, G. (2013). Social determinants of sexual satisfaction in Spain considered from the gender perspective. *Annals of Epidemiology*, 23(3), 150–156. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2012.12.010>

Chandler, J., Higgins, J., Deeks, J., Davenport, C. ve Clarke, M. J. (2019). Chapter 1: introduction. *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions* version, 5(0).

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (b.t.). Sık sorulan sorular. <https://www.cetad.org.tr/73/sik-sorulan-sorular/> adresinden 28 Haziran 2020 tarihinde alınmıştır.

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (b.t.). Vajinismus. <https://www.cetad.org.tr/73/sik-sorulan-sorular/40/vajinismus> 28 Haziran 2020 tarihinde alınmıştır.

Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği (b.t.). Cinsel Mitler. <https://www.cised.org.tr/icerik/146/cinsel-mitler> adresinden 20 Mart 2022 tarihinde alınmıştır.

Connell, R.W. (2019). *Erkeklikler* (1. Baskı). (N. Konukcu, Çev.) Phoenix Yayınevi. (Orijinal eserin yayın tarihi 2015).

Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Relational and Personal Predictors of Marital Satisfaction . *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 4 (39) , 13-23 .

Çelebi, N. (1990). Kadınlarımızın Cinsiyet Rolü Tutumları. Konya: Sebat Ofset

Çifci, E. (2018). Türk Evlilik Âdet ve İnanışlarının Manilerdeki Yansımaları . *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* , (63) , 325-343 . DOI: 10.14222/Turkiyat3920

Çolak, A. M. (2017). *Kadınların cinsel doyumlarının ilişki mutlulukları üzerinde etkisi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Debunking Desire. (b.t.). Report. <https://www.debunkingdesire.com/report> adresinden 11 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.

Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86, 139-170.

Dell’olio, A. (2018). Cinsel Devrim Bizim Savaşımız Değildi. B.A. Birer, G. Varlı Karaarslan, S. Koçak ve N. Tokdoğan (Çev.) Kadın Sağlığı Hareketinden Sesler, 2. Cilt içinde (s.28-34). Ankara: Ayizi Yayınları

Demirli, C. ve Kendir, M. (2016). Evlilik Doyumu Üzerinde Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi . *Education Sciences* , 11 (3) , 96-113 .

Derya Aksoy, Y., Timur Taşhan S., Uçar, T., Karaaslan, T. ve Akbaş Tunç, Ö. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Cinsel Tabulara Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1): 1-8.

Direk, Z. (2018). *Cinsel Farkın İnşası* (1. Baskı). Metis Yayıncılık Ltd.

Doğan, S. ve Saraçoğlu, G. V. (2009). Yaşam Boyu Vajinismus Olan Kadınlarda Cinsel Bilgi, Evlilik Özellikleri, Cinsel İşlev ve Doyumun Değerlendirilmesi . *Balkan Medical Journal* , (2) , 151-158 .

Döner, A.Ç. (2015). *Cinsel Mitlerin, Evlilik Doyumu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Durukan, E.Ö. (2018). *Cinsel mitlerin ve benlik saygısının cinsel doyuma etkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Ege, E., Akın, B., Yaralı, A.S. ve Bilgili, N. (2010).Sağlıklı kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu sıklığı ve risk faktörleri. *Tübbav Bilim Dergisi*, 3(1),137–144.

Eroğlu, Ş. (2017). *Evliliklerini 20 yaş ve altı yapmış kadınlar ile evliliklerini 20 yaş üzerinde yapmış olan kadınların yaşam doyumları, evlilik uyumları ile cinsel doyumları açısından karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Erzeybek, B. & Gökçearsan Çifci, E. (2019). Akademisyen Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Uyumunu . *Sosyal Çalışma Dergisi* , 3 (1) , 61-80 .

Foucault, M. (2020).Cinselliğin Tarihi (10. Baskı).(H.U. Tanrıöver, Çev.). Ayrıntı Yayınları (Orijinal eserin basım tarihi 1984).

Gonzalez-Rivas, S. (2017). Women's Sexual Initiation: The Impact of Gender Roles and Relationship Type (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Missouri, Missouri.

Gunter, J. (2021). *Vajina Kitabı* (1. Baskı). (B.S. Haktanır, Çev.). Martı Yayın Grubu (Orijinal eserin basım tarihi 2019).

Gurney, K. (2020). *Mind the gap: The truth about desire, and how to Futureproof your sex life*. Headline Book Pub LTD.

Güleroğlu, F. T. ve Beşer, N.G. (2014). Gebe kadınlarda seksüel fonksiyonların değerlendirilmesi. *The Journal of Sexual Medicine* ,1(1) ,146–153.

Gülsün M. , Ak, M. , Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1(1): 68-79.

Güvel, S.(2004). Kadın Cinsel Disfonksiyonun Epidemiyolojisi.Erkek Kadın Cinsel Sağlığı.*Türk Androloji Derneği Yayınları*.

Haavio-Mannila, E., ve Kontula, O. (1997). Correlates of increased sexual satisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 26(4), 399–419. doi:10.1023/A:1024591318836

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2019). *2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Haymana, P. ve Kolburan, Ş.G. (2019). Kadınların İyilik Halinin Algılanan Toplumsal Cinsiyet Rollerile İlişkisi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 35-60.

Hidalgo, D. A. ve Dewitte, M. (2021). Individual, relational, and sociocultural determinants of sexual function and sexual satisfaction in Ecuador. *Sexual Medicine*, 9(2), 100307. <https://doi.org/10.1016/j.esxm.2020.100307>

Hooks, B. (2012). *Feminizm herkes içindir*. İstanbul: Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu.

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (2012). *Vakalarla Türkiye'de Üreme Hakları* (1. Baskı). Turap Tanıtım Hizmetleri Ltd. Şti.

Karaahmet, A.Y. (2017). *Gebe Kadınların Cinsel Doyumlarının Belirlenmesi Ve Cinselliği Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Karaca Bozkurt, Ö. (2011). *Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD, 1994) Eylem Programının Türkiye'de Uygulanan Sağlık Politikalarına Yansımalarının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden İncelenmesi* [Uzmanlık tezi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü].

Karaçam, Z. (2013). Sistemik derleme metodolojisi: Sistemik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.

Kadılar, E. (2011). *Üç kuşak kadının cinsiyet rolleri: Ankara örneği*. [Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.

Karakuş, Ş.G. (2019). *Genç Yetişkinlerin Cinsel Mitlere Olan İnançlarının Cinsel Doyuma Ve Yaşam Doyumuna Etkisinin İncelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kayır, A. (2009). Cinsellik ve Cinsel İşlev Bozuklukları. *İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi*, 4888(1).

Kılıçlar, M. (2018). *Cinsel doyum ile beden imajı ve benlik saygısı arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kıray Vural, B. ve Bayık Temel, A. (2010). Araştırma Cinsel Doyumun Yordanmasında Bazı Faktörlerin İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13 (1).

Kilci, Ş. (2018). *Evlilik Hazırlığı Yapan Çiftlerin Cinsel Mitlere İnanma Durumları Ve Etkileyen Faktörler* [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kilci, Ş. ve Özsoy, S. (2019). Evlilik Hazırlığı Yapan Çiftlerin Cinsel Mitlere İnanma Durumları ve Etkileyen Faktörler . *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi* , 5 (2) , 1-28 .

Kinsey, A., Pomeroy, W., Martin, C., ve Gebhard, P. (1953). *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia, PA: Saunders

Kodan, S. (2013). *Evli bireylerin evlilik kalitesi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kring, A. ve Gordon, A. (1998). Sex differences in emotion: Expression, experience, and physiology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(3), 686-703.

Laumann, E. O., Gagnon, J. H., Michael, R. T. ve Michaels, S. (1994). *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Mah, K. ve Binik, Y. M. (2005). Are orgasms in the mind or the body? Psychosocial versus physiological correlates of orgasmic pleasure and satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31(3), 187–200. doi:10.1080/00926230590513401

Masters, W. H. , ve Johnson, V. E. (2012). *İnsanda Cinsel Davranış*. (Ü. Sayın, Çev.). Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı. (Orijinal eserin basım tarihi 1994).

Millett, K. (2018). *Cinsel Politika* (4. Baskı). (S. Selvi, Çev.). Payel Yayınları.(Orijinal eserin yayın tarihi 1969).

Mills, M. (2019). Sex Difference vs. Gender Difference? Oh, I'm So Confused!. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-how-and-why-sex-differences/201110/sex-difference-vs-gender-difference-oh-im-so-confused> adresinden 20 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.

Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG ve The PRISMA Group. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA Statement *Open Med* 2009;3(2):123-13.

Oakley, A. (2015). *Sex, Gender and Society*. United Kingdom: Ashgate Publishing

Oliver, M.B. ve Hyde, J.S. (1993). Gender differences in sexuality: A meta analysis. *Psychological Bulletin*, 114 (1), 29-51.

O'Neil, M. L. (2017). The availability of abortion at state hospitals in Turkey: A national study. *Contraception*, 95(2), 148–153. <https://doi.org/10.1016/j.contraception.2016.09.009>

Öz, T. ve Tatar, A. (2020). Evlilik Doyumu İle Depresyon, Mutluluk ve Psikolojik İyi Oluş Arası İlişkide Evlilik Süresinin Aracı Rolü . *Humanistic Perspective* , 2 (1) , 18-31.

Özcebe, H., Ünalın, T., Türkyılmaz, S. ve Coşkun, Y. (2007). 2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması. Özet rapor. Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.

Özdemir, A. (2017). Doğum Kontrol Teşviklerinden En Az Üç Çocuğa: Tarihsel Süreçte Türkiye'de Antinatalist Ve Pronatalist Politikaların Seyri. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 3(3).

Özerdoğan, Ö., Sayiner, F. D., Köşgeroğlu, N. ve Ünsal, A. (2009). 40–65 Yaş Grubu Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluğu Prevalansı, Depresyon ve Diğer İlişkili Faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(2), 46-59.

Özkan, S., Demirhan, H. ve Çınar, Ö. İ. (2009). Gebelik ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerin Cinsel Fonksiyon Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(3), 28-37.

Özsoy, S. ve Bulut, S. (2017). Cinsel Sağlık Bilgisi Dersinin Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsel Mitleri Üzerine Etkisi. *KASHED*, 3(2), 54-67.

Öztürk, N., Karabulut, M., ve Sertoğlu, E. (2018). Gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak (2. Baskı). Punto Baskı Çözümleri.

Petersen, J.L. ve Hyde, J.S. (2010). A Meta-Analytic Review of Research on Gender Differences in Sexuality, 1993–2007. *Psychological Bulletin*, 136 (1). 21-38.

Potts, A. (2002). The science/fiction of sex: Feminist deconstruction and vocabularies of heterosex. East Sussex, United Kingdom: Routledge.

Sadi, Z.B. (2014). *Gebelikte Eşlerin Cinsel Yaşamı Ve Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Salmond, S. ve Cooper, A. C. (2017). Steps in the systematic review process. *Comprehensive Systematic Review for Advanced Practice Nursing*, 17-38.

Sánchez-Fuentes, M. del, Santos-Iglesias, P. ve Sierra, J. C. (2014). A systematic review of sexual satisfaction. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 14(1), 67–75. [https://doi.org/10.1016/s1697-2600\(14\)70038-9](https://doi.org/10.1016/s1697-2600(14)70038-9)

Santrock, J. W., (2014). İlk çocuklukta sosyoduygusal gelişim. G. Yüksel (Çev. Ed.) ve A.E. Aslan (Çev.). *Yaşam boyu gelişim* (13, s. 241-270) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. (Orijinal eserin yayın tarihi 2011).

Shey, S.J. (2018). Shere Hite, Freud'un Vajinal Orgazm Kuramını Çürütüyor. B.A. Birer, G. Varlı Karaarslan, S. Koçak ve N. Tokdoğan (Çev.) Kadın Sağlığı Hareketinden Sesler, 2. Cilt içinde (s.47-52). Ankara: Ayizi Yayınları

Socher, S. (1999). Correlates of sexual satisfaction in women (Yayınlanmamış Doktora Tezi). City University of New York, New York.

Solot, D. ve Miller, M. (2017). *Yaşasın orgazm* (4. Baskı).(D.Ayca, Çev.). Aganta Kitap (Orijinal eserin basım tarihi 2007).

Stevens, K. R. (2001). Systematic reviews: the heart of evidence-based practice. *American Advanced Critical Care*, 12(4), 529-538.

Şimşek, Ç. (2015). *Sağlık çalışanlarının cinsel mit inançlarının cinsel doyumlarına etkisi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Tanenbaum, L. (2018). B.A. Birer, G. Varlı Karaarslan, S. Koçak ve N. Tokdoğan (Çev.) Kadın Sağlığı Hareketinden Sesler, 2. Cilt içinde (s.24-28). Ankara: Ayizi Yayınları

Tiefer, L. (2004). *Sex is not a natural act and other essays*. Boulder, CO: Westview

Tong, P.R. (2006). Cinsiyet ve cinsellik konusunda radikal feminizm. Z. Cirhinlioğlu (Çev.). *Feminist düşünce* (2. Baskı, s.153-218) içinde. Gündoğan Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1998).

Topaloğlu Ören, E. D. ve Ertem, G. (b.t.). Cinsellik ve Cinsel Sağlık. https://www.researchgate.net/publication/357768236_Cinsellik_ve_Cinsel_Saglik adresinden 18 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.

Topgül, C., Adalı, T., Çavlin, A. ve Dayan, C. (2017). Sisteme değil isteğe bağlı hizmet: Sağlık Çalışanları Gözünden İstanbul'da Kürtaj ve Aile Planlaması Hizmetlerinin Durumu. Ankara: Nüfusbilim Derneği, Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, UNFPA Türkiye Ofisi.

Tosun, C. ve Yazıcı, H. (2021). Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançların Evlilik Rol Beklentileri Üzerindeki Etkisi: Geleneksel mi, Eşitlikçi mi? . *Toplum ve Sosyal Hizmet* , 32 (1) , 173-188 . DOI: 10.33417/tsh.781374

Turan Yunusoğlu, Y. (2019). *Sexual scripts on vaginismus: Rewriting women's sexual difficulties from their point of view*. [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Türegün, C. A. (2017). *Yetişkinlerde cinsel doyum ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (2019). Toplumsal Cinsiyet broşürü. <https://www.tapv.org.tr/portfolio/toplumsal-cinsiyet-brosuru/> adresinden 11 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.

Türkseven, A. , Söylemez, İ. ve Dursun, P. (2020). Cinsel İşlev Bozuklukları İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki . *Kriz Dergisi* , 28 (1) , 9-20 .

United Nations Population Fund. (b.t.). World Population Dashboard. <https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard> adresinden 21 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.

United Nations Population Fund. (2004). Program of Action: Adopted at the International Conference on Population and Development.

United Nations Population Fund (2022). State of World Population: Seeing the unseen. Prographics, Inc. <https://www.unfpa.org/swp2022>

Wiederman, M. W. (2005). The gendered nature of sexual scripts. *The Family Journal*, 13(4), 496–502. doi:10.1177/1066480705278729

World Association for Sexual Health. (2014). Declaration of Sexual Rights. <https://worldsexualhealth.net/resources/declaration-of-sexual-rights/> adresinden 20 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.

World Health Organization (2002). Defining Sexual Health, Geneva: World Health Organization.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.

Yazıcı, B. ve Demirli, C. (2020). Evlilik Kararı Alan Bireylerin Evliliğe Yükladıkları Anlam İle Evlilik Öncesi İlişkilerin İncelenmesi . *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , 7 (7) , 295-326.

Yıldıray, B. ve Balcı Çelik, S. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Dışı Cinsel Yakınlığa Yönelik Tutumları. *Mavi Atlas*, 8(2), 196-209.

Yılmaz, M. (2018). *Yetişkinlerde anksiyetenin ve cinsel mitlerin cinsel doyum ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Yüksel, Ş. ve Cindoğlu, D. (Ed.). (2006). *CETAD Bilgilendirme dosyası 5: Kadın Cinselliği*. <https://www.cetad.org.tr/yayinlar/list/37/kadin-cinselligi>

EK 1. Orijinallik Raporu

EK 2. Etik Kurul Muafiyet Formu

EK 3. Sistemantik Derlemeye Dahil Edilen Çalışmalar

Yılmaz, M. F. (2014). *Erişkin Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rolü İle Cinsel Doyumun İlişkisi*. [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Karagöz, M. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Cinsel Doyum Ve Cinsel Özgüven Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kent Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi

Karakurt, Y. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Cinsellik Kalitesi İlişkisinde Sosyal Onay İhtiyacının Aracı Rolü*. [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi

